

**Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2014

Zdeňka Davidková

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

Aktivity žáků hotelové školy v době mimo vyučování

Zdeňka Davidková

Katedra pedagogiky

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jiřina Pávková
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: 7507R056 Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

Téma bakalářské práce v českém jazyce:

Aktivity žáků hotelové školy v době mimo vyučování

Téma bakalářské práce v anglickém jazyce:

Leisure-time Activities of Hotel School Students

Klíčová slova v českém jazyce:

Volný čas, zájmová činnost, škola, žáci, výchova mimo vyučování

Klíčová slova v anglickém jazyce:

Leisure time, after school activities, school, pupils, education out of teaching

Jméno autora: Zdeňka Davidková

Jméno školitele: PhDr. Jiřina Pávková

Studijní obor: Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

Typ práce: bakalářská práce

Anotace v českém jazyce:

Rozdělení zájmových činností. Dotazníkem zjištěné informace o faktickém chování žáků v době mimo vyučování. Vyhodnocení, závěry, návrhy.

Bakalářská práce se zabývá problematikou aktivit žáků střední školy v době mimo vyučování. V teoretické části jsou vysvětleny pojmy spojené s problematikou volného času a s výchozími přístupy k pojetí volného času jako určitého časového prostoru k pokračování výchovného procesu, jako jisté zábrany vůči rizikovým projevům chování u mládeže. Praktická část uvádí výsledky průzkumu způsobu využití doby mimo vyučování u vzorku středoškolské mládeže a zobecnění získaných informací.

Anotace v anglickém jazyce:

Division of after school activities. Factual information about behavior of pupils after school identified by questionnaire. Evaluation, conclusions, suggestions.

The thesis is on the topic of the high school students after school activities. The theory of the theses focuses on how they spend their free time, and in particular how they compartmentalize their time in order to make educational use of it .The practical part of the thesis involves direct communication with high school students in order to collect information and make generalizations therefrom.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Aktivity žáků hotelové školy v době mimo vyučování vypracovala samostatně pod vedením vedoucí mé bakalářské práce za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 31. 3. 2014

Zdeňka Davidková

Poděkování

Ráda bych touto cestou vyjádřila vřelé poděkování vedoucí mé bakalářské práce paní PhDr. Jiřině Pávkové za trpělivé vedení a cenné rady při zpracování bakalářské práce.

Obsah práce

Úvod.....	5
1 Teoretická část	7
1.1 Základní poznatky o výchově ve volném čase a v době mimo vyučování.....	7
1.1.1 Pedagogika volného času jako vědní obor.....	7
1.1.2 Cíle, podmínky a prostředky výchovy ve volném čase	11
1.1.3 Funkce výchovy ve volném čase	12
1.1.4 Specifické požadavky na výchovu ve volném čase	12
1.2 Předpoklady pro vytváření systému volnočasových aktivit	13
1.2.2. Výchovné využití zájmových aktivit dětí a mládeže	15
1.2.3. Vztah mezi pedagogem a žáky v době mimo vyučování.....	16
1.3 Přehled subjektů, které se podílejí na výchově v době mimo vyučování	17
1.3.1 Rodina.....	17
1.3.2 Škola	19
1.3.3 Školská výchovná zařízení.....	21
1.3.4 Nestátní neziskové organizace	26
1.4 Aktivity žáků v době mimo vyučování	30
1.4.1 Příprava žáků na vyučování	30
1.4.2 Další povinnosti žáků v době mimo vyučování.....	31
1.4.3 Odpočinkové a rekreační činnosti.....	31
1.4.4 Zájmové činnosti.....	32
1.4.5 Veřejně prospěšné činnosti.....	33
1.4.6 Činnosti spojené s rozvojem vlastní osoby.....	33
2 Praktická část – průzkum aktivit žáků SOS v době mimo vyučování	34
2.1 Cíle průzkumu.....	34
2.1.3 Co průzkum sleduje	34
2.2 Charakteristika zkoumaného vzorku	35
2.2.1 Charakteristika školy	35
2.2.2 Výběr vzorku respondentů.....	39
2.2.3 Spolupráce s vedením školy a ostatními vyučujícími.....	39
2.3. Metodika průzkumu	39
2.3.1 Použitá metoda.....	39
2.3.2 Sestavování dotazníku, jeho charakteristika	41
2.4 Organizace průzkumu	42
2.4.1 Způsob zadávání dotazníků	42
2.4.2 Reakce respondentů	42
2.4.3 Sběr výsledků průzkumu	43
2.5. Vyhodnocení výsledků průzkumu.....	46
2.5.1 Zpracování výsledků.....	46
2.5.2 Vyvození výsledků pro práci školy	50
Závěr	51
Seznam použité literatury a dalších zdrojů	52
Přílohy.....	53
1. Charakteristika odborných vyučovaných předmětů	53
2. Dotazník.....	62
3. Vyhodnocení dotazníků.....	66

Úvod

Cílem mé práce je zmapovat způsob trávení volného času mladé generace v segmentu středoškolská mládež. Na základě zjištěných informací provést analýzu výsledků průzkumu a navrhnout do praxe metody cíleného usměrňování volnočasových aktivit na střední odborné hotelové škole. Toto téma bakalářské práce jsem si vybrala z několika důvodů.

Myslím, že je důležité a stojí za to se jím zabývat.

O volný čas dětí se zajímám již od věku, ve kterém jsou současně oslovení studenti. Já jsem se v jejich věku starala o volný čas mládeže ve věku mé mladší sestry, dělala jsem to s láskou a kytice lučního kvítí natrhaného od dětí jako poděkování pro mě bylo největší odměnou.

Další mezník uvědomění si důležitosti aktivity dětí ve volném čase přišel s mateřstvím.

Zamýšlela jsem se a cíleně vybírala vhodné naplnění volného času. Věřím v jednoduché motto, že dítě, které má vhodným způsobem zaplněný čas a míním tím dítě jakéhokoliv věku, má větší šanci na hodnotnější život nebo jeho prožití a tím se snižuje riziko, že by se mohlo „chytout špatné party, užívat drog apod.“

Syn již je dospělý, žádné špatné návyky nemá a ve svém volném čase pěstuje sport. Bohužel se mi nepodařilo předat mu v plné míře lásku ke kultuře. Jako mnozí ostatní k mému údivu pokládá za kulturu návštěvu obchodního centra místo návštěvy divadla. Zájem o kulturu v něm podporuji pomocí dárků v podobě vstupenek do divadla, na koncerty a výstavy.

Aktuálním důvodem je má vlastní pedagogická činnost, kterou provozuji od roku 1993. Jsem i třídní učitelkou, takže můj vztah k tzv. mé třídě je osobní a svým způsobem se cítím být jejich „druhá máma“ Hlavně jsem jí ráda a práce mě těší. Opravdu věřím, že toto povolání je spíš poslání. Sama jsem studovala stejnou školu, jen v době mého studia sídlila na adrese Podskalská 10 v Praze 2 a nyní je to Hotelová škola ve Vršovicích v Praze 10.

Dokonce na škole ještě stále učí někteří z mých tehdejších vyučujících.

Vyučuji techniku obsluhy služeb a anglický jazyk. Právě díky výuce anglického jazyka mám možnost zjistit, co žáci dělají ve volném času v době mimo vyučování. Několik konverzačních otázek se tohoto tématu dotýká a i v učebnici jsou cvičení, která s touto tematikou souvisí.

Je to také jeden z důvodů, proč jsem se rozhodla pro toto téma své bakalářské práce.

Velmi mě překvapilo zjištění, jak někteří žáci tráví svůj volný čas. Samozřejmě chápu časové rozpětí, změnu doby, politického systému, vývoj techniky a ostatních odvětví, ale pokládám si otázku, zda opravdu někteří dnešní rodiče vedou své děti správně.

Podle mého názoru by rodiče měli svým dětem vštěpovat lásku a péči a být dobrým příkladem i v morálce. Děti by to potom rodičům vrátily, až budou potřebovat jejich pomoc. Možná dříve byly také matky, které šly za hlasem svého srdce a děti přenechaly v péči svých rodičů nebo bývalých partnerů, ale že to v současné době není ojedinělý úkaz, mě opravdu překvapilo. Nechci být nespravedlivá, je možné, že dříve se o tom nemluvilo, ale jako matka to nemůžu pochopit.

Dalším zvláštním fenoménem dnešní doby, se kterým se neztotožňuji, je, že někteří žáci, a to i z prvních ročníků, nebydlí se svými rodiči. Žáci bydlí se svými přítelkyněmi, partnery, případně s kamarády, ale ne z důvodu dojíždění. Možná, že tím hledají únik z neradostné domácí reality.

Stále se setkáváme s názorem, že hlavní roli v rozvoji volnočasových aktivit mládeže má rodina. Osobně si myslím, že tento názor již zdaleka neplatí. Ze své praxe vím, že dokonce nadpoloviční většina studentů je z neúplných rodin, nebo žijí v prostředí, kde o rodině lze mluvit jen s velkou nadsázkou. Potom zůstává jediným opěrným bodem škola přes všechna omezení, která ke splnění tohoto úkolu má.

Právě škola má ještě jakýsi brzdící efekt před pádem do hlubin pustého konzumu, a proto je na místě se věnovat problematice volného času mládeže ve smyslu času stráveného mimo vyučování. Mládež je z jedné strany zahlcena pozvánkami do bezstarostného, leč zaplaceného nicnedělání a na straně druhé často nucena pomáhat rodičům při řešení existenčních starostí a volný čas je pouze vysněná virtuální realita.

1 Teoretická část

1.1 Základní poznatky o výchově ve volném čase a v době mimo vyučování

1.1.1 Pedagogika volného času jako vědní obor

Pedagogika volného času je jedním z oborů pedagogiky, zabývá se výchovou ve volném čase a ve svém strukturovaném vědeckém pojetí se uplatňuje od roku 1976.¹ Její vývoj má určitá regionální specifika, kdy ve středoevropském regionu převažuje věda o volném čase s možnostmi dalšího vzdělávání a všestranného rozvoje osobnosti.

Tento region můžeme nazvat průmyslový a ukazuje se, že průmyslové kultury představují důležitý faktor celosvětově rozšířeného způsobu lidského života. Volnočasové procesy totiž celosvětově ovlivňují ekonomii, ekologii, politiku a kulturu. Pedagogika volného času a volnočasové poradenství v tomto případě neberou za základ jakousi domněnku deficitu (příklad – deficit vzdělání), ale domněnku blahobytu a utváření nové životní a časové kultury, která se s volným časem rozvíjí v bohatých společnostech.

Volný čas přitahuje mimořádnou pozornost ať již jako prevence před rizikovými projevy chování, nebo jako komerční příležitost (volnočasové oblečení, prodej CD, pořádání koncertů apod.) Vzhledem k tomu, že volný čas v průmyslových společnostech narůstá, upozorňuje vědecký svět na nutnost pedagogického působení na mládež i ve volném čase.

Čas. Co je vlastně čas? Jedna z definic říká, že čas je "neprostorové lineární kontinuum". Čas se dá velmi obtížně představit a pokusy o pochopení času jsou oblíbenou filozofickou hříčkou. Čas je základní dimenzí, velkou jistotou a šancí lidského života. Z druhé strany čas je nevratná veličina a například promarněný čas nejde nahradit (to připomíná obložnost lůžek v hotelech, kdy „neodbydlené“ lůžko druhý den neobsadí dvěma hosty).

Volný čas. Volný čas je součástí lidského života mimo čas pracovní a mimo tzv. čas vázaný (spánek, jídlo, chod rodiny, dojíždění do školy a další nutné mimopracovní povinnosti). Volný čas je tedy dobou, kterou má po splnění těchto potřeb a povinností člověk k dispozici pro činnosti sebeurčující a sebe-vytvářející.²

¹ Základy pedagogiky volného času, Vážanský, Smékal, 1995, ISBN 80-901737-9-9

² B. Hájek, B. Hofbauer, J. Pávková, Pedagogické ovlivňování volného času, 2011, ISBN 978-80-262-0030-7

Funkce a možnosti volného času lze vymežit:³

- rekreace (zotavení, uvolnění)
- kompenzace (odstraňování zklamání a frustrací)
- výchova a další vzdělávání (učení o svobodě, sociální vzdělávání)
- kontemplace (hledání smyslu života a jeho duševní výstavby)*
- komunikace (sociální kontakty a partnerství)
- participace (angažování se na vývoji společnosti)
- integrace (stabilizace života rodiny a vrůstání do společenských organizmů)
- enkulturace (kulturní rozvoj sebe samého, kreativita v umění, sportu, v technických a dalších činnostech)

**Poznámka: Slovo „kontemplativní“ se překládá obyčejně jako „rozjímavý“. Obsahem kontemplace je uvažování o tajemstvích víry, prožívané v modlitbě.*

Někdy bývá používán též termín čas polovolný, kam se řadí hraniční činnosti na pomezí času vázaného. Jsou to aktivity přinášející radost a současně i praktický užitek (kutilství, zahrádkaření).

Teorie volného času se profiluje v polovině 20. století⁴. Jedním z významných představitelů té doby je Joffre Dumazedier⁵. Ve své teorii rozlišuje mezi volným časem a mimopracovní dobou jako rozdílných časových prostorech. Píše o 3 základních funkcích volného času:

- 1) volný čas přináší odpočinek, zotavení, reprodukci pracovní síly. Volný čas osvobozuje od únavy, odstraňuje fyzické nebo nervové poruchy vyvolané napětím, výkonem, povinnostmi a zejména prací.
- 2) volný čas slouží k rozptýlení, zábavě, kompenzaci pracovního vypětí, úniku z monotónnosti práce, případně úniku do fiktivních činností imaginárního světa.
- 3) volný čas dává prostor pro rozvoj osobnosti, umožňuje širší účast na společenském dění a bezstarostnější kulturu ducha i těla. Poskytuje nové možnosti zapojení se do života rekreativních, kulturních a sociálních sdružení. Umožňuje doplňování citových či rozumových poznatků, rozvíjení schopností.

³ H.W. Opaschowski, Freizeitpädagogik 1973, ISBN 978-3781501737

⁴ Z. Valjent, Aktivní životní styl vysokoškoláků, ČVUT 2010

⁵ DUMAZEDIER, J. 1966, Volný čas. Sociologický časopis, 2 (3), 443-447

Volný čas pak Dumazedier definuje jako čas, který člověk věnuje podle svých zájmů různým činnostem, jako je zábava, rozptýlení, získání dobrovolně zvolených poznatků a informací z důvodu lepšího zapojení do sociálního společenství. Všechny tyto činnosti člověk vykonává po svých profesních, rodinných a sociálních povinnostech. Dumazedierovo pojetí vychází z empirického odvození volného času, ke kterému přistupuje jako k produktu doby a definuje ho v protikladu k práci.

Slepičková⁶ chápe volný čas v souladu s Dumazedierem a německými sociology z pohledu celostního (holistického) jako záležitost a) svobodné volby; b) časového prostoru; c) formy činnosti; d) symbolu sociálního statusu; e) sociálního nástroje a f) funkci sociálních skupin a životního stylu.

Volnému času také připisuje celkem 3 základní funkce:

- instrumentální; člověk má mít možnost dostatečně si po práci odpočinout, zregenerovat své síly a upevnit své zdraví;
- humanizační; výchovné, vzdělávací a socializační možnosti;
- zábavnou; naplnění osobních přání, potřeb, radosti, prožitku a zábavy.

Mnohdy se stírá i uměle stanovená hranice mezi prací a volným časem. Podle Csikszentmihalyie⁷ se jedná o volný čas, pokud jsou současně splněny čtyři základní podmínky:

1. v danou chvíli jedinec nemá vůči ničemu a nikomu žádné povinnosti;
2. prováděná činnost je výsledkem svobodného výběru;
3. činnost přináší uspokojení;
4. v dané kultuře je prováděná činnost považována za činnost ve volném čase.

Slepičková toto doplňuje konstatováním, že to, zda se jedná o činnost ve volném čase, je dáno nikoliv činností samou, ale tím, kdo a především proč ji vykonává. Prožívání časového úseku jako volného času se může objevovat v nejrůznějších sférách života. Důvody, pro které se jedinec věnuje vybrané činnosti, mohou být také určující pro to, zda se jedná o volný čas či o povinnost. Tytéž činnosti mohou být jednou zálibou, koníčkem, tedy volnočasovou aktivitou, jindy jsou součástí pracovních povinností a zdrojem obživy.

⁶ I. SLEPIČKOVÁ, 2005, Sport a volný čas, Vybrané kapitoly, Praha, Karolinum, ISBN 80-246-1039-6

⁷ M. CZIKSZENTMIHALYI, 1975, Beyond boredom and anxiety. Experiencing Flow in Work and Play, USA

Stále patrněji se uplatňují pojmy vycházející z volného času jako systému dobrovolně uskutečňovaných činností.⁸

„Volný čas lze v souhrnu definovat jako dobu, časový prostor, v němž jedinec nemá žádné povinnosti vůči sobě ani druhým lidem a v němž se pouze na základě svého vlastního svobodného rozhodnutí věnuje vybraným činnostem. Tyto činnosti ho baví, přinášejí mu radost a uspokojení a nejsou zdrojem trvalých obav či pocitů úzkosti.“

Podobně se vyslovuje i Pávková⁹, která volný čas pojímá jako „opak nutné práce a povinnosti, dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění“.

Shrňme-li naše poznatky o volném čase, dojdeme k závěru, že jeho efektivní využívání by mělo být nezbytnou součástí moderní společnosti a života každého jedince. Optimálním stavem je uvést sféru povinností a volného času do rovnováhy, protože kvalitně strávený volný čas¹⁰:

- Je protipólem kvalitního pracovního nasazení (ve škole i zaměstnání).
- Podílí se na vytváření hodnotového systému dětí i dospělých.
- Podporuje mnohostranný rozvoj osobnosti jedince (vůle, sebe-regulačních vlastností aj.).
- Vytváří a ovlivňuje sociální vztahy, sociální interakci a komunikaci.
- Mnohé aktivity podporují zdraví, tělesný vývoj a zdravý životní styl.
- Působí efektivně jako prevence sociálně patologických jevů.

V současné době dochází k určitým změnám ve společnosti. Jedním z rysů moderní, resp. postmoderní společnosti se stává dominantnost volného času a koníčků.¹¹ Práce není již považována za ústřední životní zájem a volný čas neplní především instrumentální funkci. Do teoretických koncepcí volného času byla zakomponována další hlediska. Autorka si všímá názorů sociologů, kteří vyslovují názor, že práce není ústřední kategorií lidského života současné doby. Tou je volný čas představující významný prostředek pro zvýšení sociálního kapitálu.

⁸ B. HOFBAUER, 2004, Děti, mládež a volný čas, Praha, ISBN 80-7178-927-5

⁹ J. PÁVKOVÁ, 1999, Pedagogika volného času, Praha, ISBN 80-7178-569-5

¹⁰ T. ČECH, 2002, <http://www.skolavpraxi.cz/wpimages/other/Cech>

¹¹ I. SLEPIČKOVÁ, 2009, Sociology of Lifestyle, Praha, Karolinum, ISBN 978-80-246-1624-7

Toto můžeme nazvat „hedonistickým životním stylem“¹², který se vyznačuje evidentním přesunem životních zájmů do oblasti volného času. Vytváří se tak jakýsi osobitý cyklus, kdy lidé více pracují, aby měli dostatek prostředků pro svůj volný čas.

Dalším termínem, který pedagogika volného času často používá je výchova mimo vyučování.² Ten je blízký pojmu výchova ve volném čase, nejsou to však synonyma. Výchova mimo vyučování se vztahuje k jedincům, kteří chodí do školy, jsou vyučováni. Jedná se o žáky základních a středních škol. Nezahrnuje pouze zcela dobrovolné volnočasové aktivity, ale i určité povinnosti. U žáků do oblasti výchovy mimo vyučování patří i plnění školních povinností, zachovávání sebe-obslužných návyků apod. To jsou důležité součásti režimu dne např. ve školní družině, domově mládeže, dětském domově. Pojem výchova mimo vyučování bývá tedy vymezován jako výchovné působení v době mimo povinné vyučování, převážně, ale nikoliv výlučně ve volném čase. Zároveň toto působení zajišťuje některá instituce a probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny.

Používání uvedeného pojmu se u některých odborníků setkává s nesouhlasem, zejména pro jazykově negativní vymezení oblasti výchovy. Přesto však dosti dobře vystihuje zvláštnosti práce pedagoga s dětmi školního věku v některých školských zařízeních.

1.1.2 Cíle, podmínky a prostředky výchovy ve volném čase

Je známé přísloví „Život studentský – život veselý“. To nám asociuje představu množství volného času vyplněného zábavou. Můžeme však dospět k jisté úvaze, že se ve skutečnosti jedná o časovanou bombu či v lepším případě o rizikový faktor. Pokud by veškerá iniciativa v této oblasti byla ponechána na komerčních zdrojích, bez spoluúčasti výchovných principů přinášených především školou, brzy bychom se setkali s rychlým úpadkem hodnot a zhoršenou mravní situací ve společnosti.

Výchova ve volném čase má své specifické obecné i dílčí výchovné cíle. Obecným cílem výchovy je naučit jedince hospodařit s volným časem, rozumně ho využívat, reálně oceňovat volný čas jako významnou hodnotu. Z těchto obecně formulovaných cílů lze odvodit řadu dílčích cílů, například naučit vychovávané odpočívat a rozvíjet své zájmy, vhodně uspořádat režim jejich dne, vést je k zdravému životnímu stylu a podporovat myšlenku celoživotního vzdělávání.

¹² Romeiss -Stracke, Andere Rahmenbedingungen, 1985

Tento výchovný proces probíhá ve specifických podmínkách ať již vnitřních, tak i vnějších. Z hlediska vnitřních podmínek je důležité, že ve volném čase mají pedagogové dostatek příležitostí pro respektování a rozvíjení individuálních znaků osobnosti, zejména zájmů, schopností a potřeb. Vnější podmínky jsou také specifické – prostředí, ve kterém výchova probíhá, je rozmanité a proměnlivé, výchovné působení je méně vázané na stálé prostředí.

K úspěchu výchovného procesu volí pedagog odpovídající výchovné prostředky. V nejširším pojetí tento pojem zahrnuje činitele výchovy, obsah, metody, formy a materiální prostředky. Obsah výchovy není v tomto případě vymezen pedagogickými dokumenty, ale vychází pouze z vytčených cílů a i z přání a potřeb vychovávaných. Významnými prostředky výchovy jsou i prostory, ve kterých výchovná činnost probíhá, a jejich materiální vybavení. Typicky školské prostředí je málo vhodné a navozuje představu pokračování výuky. Proto jsou důležitá sportoviště, ale i pobyt ve volné přírodě.

1. 1. 3 Funkce výchovy ve volném čase

Volný čas přitahuje mimořádnou pozornost ať již jako prevence před rizikovými projevy chování, nebo jako komerční příležitost (volnočasové oblečení, prodej CD, pořádání koncertů apod.) Současně vědecký svět upozorňuje na nutnost pedagogického působení na mládež i ve volném čase.

Oblast výchovy ve volném čase, v době mimo vyučování má své zvláštnosti v oblasti cílů, podmínek i pedagogických prostředků. Má i své specifické funkce, kde za prioritní je považována funkce výchovně vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní. Výchova ve volném čase umožňuje uspokojovat a kultivovat potřeby, usměrňovat a rozvíjet zájmy a při tom objevovat a rozvíjet specifické schopnosti vychovávaných jedinců. Neméně závažné jsou společenské předpoklady výchovy ve volném čase (výzva čelit sociálním, národnostním a rasovým předsudkům, výchova k demokratickému občanství apod.)

1. 1. 4 Specifické požadavky na výchovu ve volném čase

Požadavky na výchovné působení mají odlišnou míru obecnosti. Nejobecnější jsou principy (demokratičnost, humanita a spojení teorie s praxí) Více konkrétní jsou zásady, a to zejména zásady názornosti, cílevědomosti, soustavnosti, aktivity a vyzdvihování kladných rysů osobnosti.

Kromě obecných principů výchovy a pedagogických zásad lze stanovit též specifické požadavky na výchovu ve volném čase, které lze v zásadě chápat jako nutnost citlivého pedagogického vedení k rozumnému využívání volného času jako je dobrovolnost, pedagogické ovlivňování, pestrost, zajímavost, přitažlivost, citlivost a aktivity.

Současná společnost zaměřená na výkon, přenáší tuto kategorii i do oblasti školství. Vyzdvihování úspěchu měřeného uznáním a akceptací okolí jako výsledku optimálního využívání vědomostí a dovedností má svůj protipól ve volnočasovém poli, pro něž charakteristické pojmy představuje radost a legrace, družnost, seberealizace a smysluplné jednání. Obě kategorie však spojuje zlepšování životní kvality, možnost či spíše šance naučit se něčemu novému a zajímavému. Tuto spojnici můžeme považovat za charakteristický rys pedagoga zaměřeného na výchovu mládeže ve volném čase. Tento pedagog musí mít rozvinutou schopnost chápat mladé lidi, porozumět jim, poznat jejich pozitivní i negativní stránky, vnímat překážky i cesty k objevení důležitých rysů. Musí umět jednat produktivně, konstruktivně, kooperativně a tím se mladému člověku maximálně přiblížit.

Co je možné očekávat od činností ve volném čase? Přívětivost, připravenost k inovacím, tvořivost, pružnost a empatii. To musí nastoupit na místo zažitého pohledu na pedagoga, jako nositele disciplíny a suchého pedantského jednání. Děti, ať již jakéhokoliv věku, potřebují pomoc, radu, povzbuzení, podnět, vzpruhu, zvláště tehdy, je-li poskytnuta mírně, trpělivě, hravě a uvolněně. Tím by se dal popsat smysl výchovy ve volném čase.

1.2 Předpoklady pro vytváření systému volnočasových aktivit

1.2.1 Faktory ovlivňující volný čas dětí a mládeže

Významným faktorem je věk, rodinné zázemí a situace, vrstevnické vztahy i ekonomická situace. Vzhledem k tomu, že tato práce je zaměřena na žáky střední školy ve věku zhruba 16 – 17 let, je třeba se na prožívání volného času této skupiny mládeže dívat optikou jejich fyzické a psychické zralosti, či spíše nevyzrálosti. Velký význam pro tuto věkovou kategorii má kamarádství, přátelství a láska. Mezi nejčastější zájmové okruhy tohoto věku patří sport, turistika, technika, zájem o populární hudbu a tanec. Nelze též opominout fenomén současné doby, a to komunikace na sociálních sítích a trávení volného času v multiculturech.

V souladu s kapitolou 1.1 volným časem rozumíme teprve chvíle, které splňují kritéria odpočinku, zábavy a rozvoje osobnosti. Přesto musíme připustit, že zařazení některých činností do oblasti volného času je relativní, pokud vezmeme v úvahu kulturní a sociální hodnoty a tradice. Rovněž různé typy lidí prožívají nejrůznější aktivity jiným způsobem – to, co pro jednoho představuje ideální relaxaci a zdroj energie, může druhého vyčerpávat či frustrovat. Některé děti rády stráví odpoledne nad psaním slohové práce, jiné by tato činnost zoufale nudila. Sportovně stavěný chlapec se může celý týden těšit na návštěvu sportovního kroužku, zatímco pro dítě s nadváhou by se jednalo o pomstu rodičů. Příkladů bychom našli skutečně nepřeberné množství, a každý z nás má ze svého dětství jistě nějakou vlastní pozitivní i negativní zkušenost se způsobem trávení volného času a s nejrůznějšími donucovacími prostředky dospělých...

Přidržíme se proto definice, že volný čas slouží k obnově pracovní schopnosti, překonání únavy a vyvážení jednostrannosti zaměstnání - míněno tím učení ve škole¹³

Kromě toho volný čas:

1. **uspokojuje** širokou škálu potřeb – kupříkladu potřebu poznávání či komunikace,
2. **dává příležitost** k formování vědomostí, dovedností, schopností a mnoha vlastností,
3. **slouží k poznání** různých druhů činností a oblastí života, což může mladému člověku napomoci při pozdějším výběru povolání,
4. **učí** jedince využívat volný čas i pro další období života.

Z tohoto pohledu nenahraditelný význam pro duševní růst mladého člověka má pobyt ve skupině vrstevníků, komunikace s nimi, zapojení do společné činnosti, hry, interakce, společné překonávání překážek a sdílených radostí a starostí - tj. z určitého skupinového prožitku, sdílení nějakých kolektivních hodnot.

Světová asociace volného času a rekreace (WRLA) rozlišuje dokonce na 250 různých forem jeho využívání.¹⁴

Zahrnuté činnosti můžeme rozdělit podle dvou způsobů. Prvním je řazení mezi činnosti převážně fyzické, jako je například sport či členství v turistickém oddílu, a mezi

¹³ Kaplánek M., *Základy pedagogiky volného času – skriptum Teologická fakulta JCU, 2009*

¹⁴ <http://www.worldleisure.org>

činnosti duševní - tedy záliba v četbě, hře na hudební nástroj a podobně. Nesmíme zapomínat, že obě složky musí být v rovnováze, aby nedocházelo k zanedbávání ať už tělesné kondice na úkor duševního rozvoje či naopak. Druhým typem je dělení volného času do tří kategorií: na straně jedné stojí činnosti zájmové, na straně druhé aktivity oddechové a zábavní.

Existuje ještě jedno specifické dělení činností prováděných ve volném čase, které se řídí dokonce pěti hledisky:

1. aktivní versus sedavé činnosti,
2. individuální versus společenské činnosti,
3. aktivity v rodině či mimo ni,
4. pobyt v místnosti nebo venku,
5. činnost s orientací k lidem či k věcem.

1.2.2. Výchovné využití zájmových aktivit dětí a mládeže

Výchovné využití zájmových aktivit dětí a mládeže probíhá v rozmanitých druzích sociálního a přírodního prostředí. Společným rysem těchto aktivit je zejména zájmovost, demokratičnost a otevřenost. Významnou roli zde hraje proces globalizace. Zde je třeba zdůraznit, že v tomto případě především pozitivní roli. Zájmové aktivity probíhají v širokém poli nabídek, většinou již dnes mezinárodních, které umožňují individuálně i společensky motivovanou hodnotnou činnost (počínaje cestováním až po mezinárodní zájmové aktivity). To vše je dnes ve značné míře podmíněno rozmachem moderních komunikačních prostředků.

Utváření vztahů mezi účastníky výchovného procesu je ovlivněno mnoha různými činiteli. Klíčovým momentem však je to, aby pedagog vychovávaného zaujal, imponoval mu a sloužil jako pozitivní vzor – model k napodobování a identifikaci. Někdy se tato vlastnost nazývá sociální účta. Pokud obecně vychovatel (pedagog) mladého člověka nezaujme, nebude chtít přejímat jeho hodnoty, postoje a způsoby jednání. Vychovatel i pedagog volného času jsou vždy do určité míry formálně danými autoritami, kamaráda nebo rodiče nemohou úplně nahradit. Je však smutné, že v dnešní vypjatě individualizované společnosti, navíc mnohdy v podmínkách nefunkčních rodinných vztahů je pedagog volného času určitým emočním ostrovem pro mladého člověka.

1.2.3. Vztah mezi pedagogem a žáky v době mimo vyučování

Budeme-li se přidržovat východisek uvedených v kapitole 1.1.4., potom můžeme konstatovat, že volný čas se stává též novým trhem práce a poskytovatelem pracovních příležitostí pro pedagogy. Pedagogika volného času vyžaduje nový typ pracovníka, zejména pro zařízení volného času – hřiště, centra mladých, střediska různých společenství, sociokulturní centra, cestování skupin mladých, prázdninové rekreace a jazykové kurzy atd. Ve všech uvedených a dalších objektech hrají pedagogové volného času závažnou roli. Je módní je nazývat např. manažery volného času, poradci volného času, pomocníky volnému času (zvláště inovativní), pedagogy kultury, animátory nebo vedoucími cest.

Stejně tak pestré je spektrum spolupracovníků: Osoby ve vedlejších pracovních poměru, praktikanti, studenti, ale i duchovní různých církví apod. Všechny typy pedagogů volného času spojuje snaha přinést mladým lidem uvolnění, vypnutí, dobrodružství, zážitky, geografické a jiné informace, poznání lidí a zemí, pohodu, meditaci, reflexi, vědomí morálky, sebeurčení a organizaci sebe sama. V dostupných českých publikacích - viz² pojem *pedagogika volného času* je aplikovaná pedagogická disciplína, která se zabývá reflexí a dalším rozvojem pedagogického „zhodnocování“ volného času, a to zejména u dětí a mládeže. Jedná o pojem, který tuto oblast – na rozdíl od mimoškolní výchovy – vymezuje *pozitivně* a současně ji také rozšiřuje i na jiné věkové skupiny obyvatelstva, než jsou děti a mládež.

Na základě takto chápané pedagogiky volného času byl vytvořen také profesní profil pedagoga volného času jakožto pracovníka středisek volného času, který je v přímém pedagogickém vztahu s účastníky zájmových útvarů a jiných aktivit těchto středisek. Profesní profil vymezený v zákoně o pedagogických pracovnících¹⁵ je velmi vágní. Zdá se, že k dosažení kompetence pedagoga volného času stačí průměrně vzdělanému člověku (bez maturity!) pouze krátký čtyřicetihodinový pedagogický kurz, je možné se domnívat, že za pedagoga volného času v České republice považujeme každého člověka, který pomáhá dětem, mládeži anebo dospělým „smysluplně“ naplnit nějaký, třeba krátký, úsek jejich volného času. O tom, že by takový člověk měl mít nějaké zvláštní kompetence, zákon nemluví. Zřejmě se má za to, že stačí, když se vedoucí nebo organizátor volnočasové aktivity nedostane do rozporu se stávající legislativou.

¹⁵ zákon č. 563/2004 Sb.

Tak jak již bylo uvedeno, jsou specifika, která odlišují výchovu ve volném čase od výchovy ve škole, a jasně tak dokazuje, že ani učitel s vysokoškolským diplomem z pedagogiky nemusí být pro výchovu ve volném čase kompetentní, pokud nemá právě speciální kompetence potřebné pro tuto činnost, jako např. schopnost přizpůsobení plánu zájmového útvaru i jeho průběhu individuálním zájmům a schopnostem účastníků, přirozenou autoritu založenou na přátelské komunikaci, schopnost zvládnout účastníky v prostředí, v němž mají více volnosti, než při vyučování atd. viz.¹⁶

1.3 Přehled subjektů, které se podílejí na výchově v době mimo vyučování

1.3.1 Rodina

Rodina, rodinné prostředí se významně podílejí na utváření osobnosti dětí, ale také ostatních členů rodiny. Působení rodiny má v porovnání s vlivem školy a školských zařízení své zvláštnosti. Od rodičů nelze očekávat profesionální přístup, většinou nemají pedagogické vzdělání. Zato však mezi členy rodiny existují silné emocionální vazby. Kvalita těchto vztahů je pro výchovné působení rodiny podstatná.

Rodina určuje do značné míry životní styl svých členů. Využívání volného času je jedním z jeho ukazatelů. Od rodičů se děti učí chápat volný čas jako určitou hodnotu, hospodařit s ním a naplňovat ho určitými aktivitami. Rodiče mají v tomto směru mnoho možností. Především slouží svým dětem jako vzory pro napodobování. Dále mají příležitosti trávit s dětmi část volného času společně při zajímavých činnostech. Je žádoucí, aby věnovali pozornost dětským zájmům, podporovali zájmové činnosti svých dětí.

Rodiče by měli působit jako pozitivní vzory. Sami by měli umět s volným časem dobře hospodařit, nepřeceňovat ho a ani nepodceňovat. Dobrým vzorem nebude rodič, který tráví většinu času v zaměstnání a i doma se až do úpadu věnuje svým povinnostem, matka, která si nemá čas pohrát s dětmi, protože vzorně pečuje o domácnost. Jako špatný příklad samozřejmě působí i takoví rodiče, kteří nechodí do práce a svůj volný čas tráví nicneděláním.

Z jednání rodičů naopak má být zřejmé, že plnění povinností i volný čas jsou přirozenou součástí života, že do volného času kromě odpočinku a relaxace patří i osobní zájmy, koníčky, hobby.

¹⁶ Pávková J. nepublikovaný rukopis knihy 2014

Je dobré, když dítě vidí, že otec i matka mají své záliby a navzájem si je tolerují, že mají i společné zájmy. Dohoda o tom, jak bude rodina trávit volný čas je důležitá při plánování partnerského soužití. Způsob trávení volného času je žádoucí vzít v úvahu už při výběru partnerů.

Společné prožívání volného času je pro utváření dobrých rodinných vztahů důležité. Je však zapotřebí volit činnosti tak, aby se na nich mohli podílet všichni členové rodiny a všichni z nich měli příjemné zážitky. Druhy činností musí odpovídat věku, možnostem i zájmovému zaměření všech rodinných příslušníků. Nabízejí se různé formy turistiky, rekreační sportování, drobné kutilství apod. Je dobré, když rodiče předávají své zájmy dětem, není však nezbytné, aby děti měly stejné zájmy. Otec fotbalista se musí smířit s tím, že syn raději chodí na ryby, matka, která ráda plete, nezanevře na dceru, která hraje fotbal. Podstatné je to, že se děti od rodičů naučí, že mít osobní záliby patří k běžnému životu. Pro společné trávení volného času je užitečný kontakt s jinými rodinami, ve kterých děti i rodiče mají kamarády. Je vhodné využívat i nabídky různých subjektů, které nabízejí společné aktivity rodičů s dětmi, jako např. střediska volného času, rodinná centra apod. Je velmi dobré, když rodiny dokáží takto prožívat část svého volného času, těší se na tyto chvíle. Není však nezbytné, aby to byl veškerý volný čas, každý člen rodiny má mít i svůj osobní prostor, kdy tráví čas mimo rodinu.

Další z možností, kterou mají rodiče při ovlivňování volného času svých dětí, je podpora jejich zájmů. Rodiče, kteří dobře znají své děti, mohou je nenásilně směřovat k vhodným zájmovým činnostem. Děti rády o svých zálibách mluví. Rodiče by měli umět dětem naslouchat, projevit opravdový zájem, dát najevo radost z úspěchů. Samozřejmostí je účast rodičů tam, kde děti prezentují výsledky svých zájmových činností (soutěže, výstavy, veřejná vystoupení apod.). Nezbytná je i materiální podpora od placení různých poplatků, zajišťování materiálního vybavení až po event. dopravu či doprovod za zájmovou činností. Citlivý přístup rodičů k dětským zálibám je nesmírně důležitý.

Především je nutné respektovat skutečnost, že volnočasové aktivity jsou dobrovolné, není na místě dávat je dětem jako příkaz. Možná, že dítě nesplní očekávání svých rodičů, není tak úspěšné, jak rodiče očekávali. To však nesmí narušit vzájemný vztah. Požadavek dobrovolnosti zároveň neznamena nechat dítě často a bez vážného důvodu střídat zájmy. Je užitečné vždy stanovit po dohodě s dětmi určitý cíl, kterého se budou snažit dosáhnout. Při poklesu zájmu je na místě pokusit se najít příčinu a hledat účinnou motivaci a vhodné výchovné prostředky k tomu, aby dítě ve své zájmové činnosti pokračovalo.

Rodinné prostředí výrazně ovlivňuje využívání volného času všech svých příslušníků. Kromě rodičů se na tomto ovlivňování podílejí i prarodiče, další příbuzní a přátelé rodiny. Stojí také za úvahu, do jaké míry děti ovlivňují volný čas svých rodičů nebo prarodičů. Mnohdy se z pouhého doprovodu dítěte stane aktivní účastník volnočasových aktivit.

Je důležité připomenout, že kromě aktivních zájmových činností je volný čas i dobou odpočinku. Organizované aktivity by měly být přiměřené obsahem a rozsahem, musí být vyvážené spontánními aktivitami, pro které se děti rozhodují podle svých momentálních potřeb. Hlavně menší děti by vždy měly mít prostor pro to „jen tak si pohrát“. Přes velký výchovný význam zájmových činností nelze jimi děti přesycovat, protože tím se vytrácí hlavní charakter volného času, kdy člověk dělá to, co chce, ne to, co musí. Neplatí, že čím více „kroužků“ dítě má, tím lépe je zajištěn jeho volný čas.

1.3.2 Škola

Hlavním posláním škol je poskytnout příslušné vzdělání podle stupně a druhu školy¹⁷, viz též (16). Školy se však ve svých programech zaměřují také na výchovu v době mimo vyučování. Přestože výchova žáků a studentů ve volném čase není hlavním úkolem škol, propojení vyučování s dobou mimo vyučování se ukazuje jako užitečné a žádoucí. Především propojení vyučování a zájmových činností přináší dobré výsledky v obou oblastech. Zájem o vyučovací předmět je silným motivem pro zájmovou činnost v příslušné oblasti. Úspěchy v zájmové činnosti se odrážejí pozitivně ve výsledcích školního vyučování. Vyhraněné zájmy mohou být významným činitelem při volbě povolání.

V současné době se školy snaží profilovat tak, aby jejich programy byly přitažlivé pro budoucí žáky a hlavně jejich rodiče. Nabídka bohatých a různorodých možností využívání volného času je jedním ze způsobů, jak získat žáky. Mnohé školy své programy zaměřují na specifické oblasti, např. tělovýchovu, cizí jazyky, esteticko-výchovné obory, zajímavou profesní orientaci. Zároveň v těchto oblastech nabízejí v době mimo vyučování návaznost formou bohatě zastoupených a odborně vedených pravidelných i příležitostných aktivit (účast v soutěžích, zájezdy, odborné semináře, mezinárodní setkání apod.).

Základní školy se často úspěšně prezentují zajímavými školními vzdělávacími programy školních družin nebo školních klubů. Tato zařízení dávají rodičům záruku, že o jejich děti

¹⁷ J. ČINČERA, M. Kaplánek, J. Sýkora, Tři cesty k pedagogice volného času. Brno: Tribuna EU 2009

bude po vyučování dobře postaráno z hlediska bezpečnosti i pestrého programu činností. Školy mohou plnit své funkce v oblasti výchovy ve volném čase různými způsoby. Většina škol nabízí pravidelné a organizované zájmové činnosti formou zájmových útvarů. Jejich množství i obsahové zaměření vychází ze zájmů a potřeb žáků i z možností personálního zabezpečení. Vedoucími zájmových útvarů jsou nejčastěji učitelé nebo vychovatelé. Mohou to být i rodiče žáků nebo osoby, které mají žádoucí odbornost a zájem o práci s dětmi. U středních odborných škol jsou zájmové útvary často zaměřené na rozšíření a prohloubení vědomostí a dovedností z odborných předmětů.

Další možnou oblastí výchovy ve volném čase v rámci škol jsou příležitostné volnočasové aktivity. Jejich formy mohou být rozmanité, významnou roli hrají školní tradice. Mezi časté formy patří sportovní soutěže, vystoupení souborů, veřejná představení, výstavy výsledků práce žáků, veřejně prospěšné činnosti, odborné exkurze, vycházky, výlety, společenské akce jako akademie, besídky, společenské večery, plesy apod.

Všechny tyto aktivity dávají příležitost k vytváření dobrých vztahů mezi pedagogy, žáky a rodiči, k upevňování tradic školy. Zvláště velký význam je v utváření neformálních partnerských vztahů mezi pedagogy a rodiči žáků. Mnoho možností k ovlivňování volného času žáků vyplývá ze vztahů žáků a učitelů. Učitelé jsou pro své žáky vzorem nejen v plnění povinností, ale i ve využívání volného času. Sami by měli umět se svým časem hospodařit a mít své kvalitní zájmy. O svých zálibách by měli se svými žáky mluvit. Úspěchy v některé zájmové oblasti mohou výrazně zvýšit přirozenou autoritu učitele.

Povinností učitelů je také zajímat se o to, jak jejich žáci tráví volný čas. Mnoho možností mají v této oblasti zvláště třídní učitelé. Učitel si má o svých žácích vytvářet ucelený obraz. K tomu patří nejen studijní výsledky ve vyučovacích předmětech, ale i druh rodinného prostředí a zejména způsob trávení volného času. Tyto informace lze získávat pozorováním žáků v aktivitách mimo vyučování, rozborem výsledků činností a zejména neformálními rozhovory se žáky i jejich rodiči.

Školy mají kromě své základní výchovně-vzdělávací funkce také vystupovat v roli koordinátora volnočasových aktivit. Mají mít dobrý přehled o nabídce k využívání volného času, které se týkají žáků a jsou pro ně dostupné.

Škola je nejvhodnějším místem, kde se žádoucí informace spolehlivě dostanou všem dětem i jejich rodičům. Na nabídkách k využívání volného času se v současné době kromě školských zařízení podílí i celá řada nestátních neziskových organizací a dalších subjektů.

Škola tyto informace může shromáždit a předat zájemcům různými formami.

Učitelé mohou přímo své žáky informovat, mohou předat informace rodičům při třídních schůzkách. S nabídkami lze žáky seznámit na nástěnkách, letáčky, školním rozhlasem, školním časopisem apod. Důležité je, aby žáci byli dobře informováni o možnostech, které se v regionu nabízejí pro využívání volného času, a tak měli možnost rozvíjet a uspokojovat své zájmy.

Kromě běžných základních a středních škol se na pedagogickém ovlivňování volného času podílejí velmi výrazně základní umělecké školy a jazykové školy. Zaměřují se na práci s dětmi i dospělými, kteří mají v určité oblasti nadání a zájem o činnost. Účast je dobrovolná, systém práce je podobný školnímu vyučování.

Tyto školy pracují podle stanoveného programu, předpokládá se pravidelná účast, plnění uložených úkolů, výkony jsou většinou hodnoceny známkou. Základní umělecké školy mají obor hudební, výtvarný, literárně dramatický a taneční. Nejčastěji jsou využívány individuální a skupinové formy práce. Mohou sloužit jako příprava ke studiu na středních či vysokých školách s uměleckým zaměřením. Jazykové školy mají obdobný způsob práce, zaměřují se na výuku cizích jazyků.

1.3.3 Školská výchovná zařízení

Školská výchovná zařízení, která mají podíl na výchově ve volném čase, lze rozdělit do tří skupin:

- školská zařízení pro zájmové vzdělávání
- školská výchovná a ubytovací zařízení
- školská zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu

Jednotlivé typy zařízení mají svá specifická poslání, plní základní funkce různými způsoby, pedagogické ovlivňování volného času má své zvláštnosti (18).

Zařízeními pro zájmové vzdělávání se rozumí školní družiny, školní kluby a střediska volného času.

Školní družiny většinou existují při základních školách. Mohou však být zřízeny i jako samostatná zařízení pro žáky více škol. Jsou určeny převážně pro žáky prvního stupně základní školy. Ve školní družině tráví děti značnou část své doby po vyučování. Je to zařízení, které ovlivňuje velkou část dětské populace.

Hlavním posláním družin je umožnit dětem odpočinek a dát jim možnost připravit se na vyučování. Odpočinkem se rozumí klidové činnosti, ale i pohybové aktivity, které kompenzují nedostatek pohybu při vyučování. Odpočívat mohou děti i při vhodně volených a rozmanitých zájmových činnostech. V rámci programů oddělení družiny je mnoho příležitostí, aby se děti seznámily se základními zájmovými oblastmi, dokázaly se v nich orientovat, vyzkoušely si různé činnosti. Tato široká zájmová orientace je důležitá pro další vývoj zájmů. Děti si musí mnohé vyzkoušet, teprve potom mohou volit to, co je nejvíce baví a v čem jsou úspěšné.

Družina má dětem umožnit přípravu na vyučování. Ta může mít rozmanitou podobu – plnění domácích úkolů, opakování a procvičování učiva formou didaktických her, konkrétní aplikace poznatků z vyučování při vycházkách, zájmových činnostech apod. Pro psaní domácích úkolů ve družině musí být vhodné podmínky, hlavně klidné prostředí. Důležitá je také dohoda s rodiči. Hlavní roli hraje, které prostředí je pro dítě výhodnější. Zájem dítěte je na prvním místě. Důležitá je také délka pobytu dítěte ve družině.

V průběhu odpoledne se ve družině střídají různé druhy činností. Po obědě klidný odpočinek, který může zahrnovat individuální, skupinové i hromadné činnosti (klidné hry, drobné zájmové činnosti, rozhovory, předčítání, poslech hudby, relaxační cvičení apod.). Nezbytnou součástí denního režimu jsou pohybové aktivity, nejlépe venku. Většinou mají podobu pohybových her. Je také nutno respektovat potřebu spontánního pohybu dětí mladšího školního věku. Podle časových možností se zařazují rozmanité zájmové činnosti, které se mohou uskutečňovat i v průběhu ostatních činností podobně jako příprava na vyučování. Důležitou součástí výchovného působení školní družiny je také pěstování a upevňování hygienických návyků a příležitostně zařazované přiměřené veřejně prospěšné činnosti. Školní družina může být v provozu i v době před vyučováním (tzv. ranní družina), kdy jsou zařazovány pouze nenáročné činnosti odpočinkového a rekreačního charakteru. Družiny mají také možnost zřizovat zájmové kroužky. Je velmi důležité, aby byly vhodně časově zařazené do průběhu odpoledne a nebyl tak narušený program oddělení školní družiny.

Pro mladší školní věk, hlavně jeho první polovinu (1. a 2. třídy), se ukazuje jako vhodnější pestrost zájmových činností než časná specializace. Volba kroužků má většinou nahodilou podobu (chodí tam kamarád, je tam hodný vedoucí), nebo rozhodují rodiče.¹⁸

¹⁸ <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv/07/2005>

Děti ve školní družině jsou rozděleny do oddělení, která se naplňují nejvýše do počtu 30 žáků. O počtu dětí na jednoho pedagoga rozhoduje ředitel. Pedagogové ve školní družině jsou zařazeni do kategorie vychovatel.

Školní klub je jedním ze školských zařízení pro zájmové vzdělávání. Je zřizován při školách. Jeho činnost je rámcově určena příslušnou vyhláškou. Klub poskytuje zájmové vzdělávání přednostně žákům druhého stupně základní školy nebo žákům odpovídajících ročníků gymnázia či konzervatoře. Účastníkem může být i žák prvního stupně základní školy, pokud není přijat k pravidelné denní docházce do školní družiny. Klub může sloužit žákům jedné nebo několika škol. Svoji činnost vykonává ve dnech školního vyučování nebo i ve dnech, kdy vyučování neprobíhá.

Docházka žáků do školního klubu je upravena tak, aby vyhovovala věkovým zvláštěm dospívajících. V porovnání s mladšími dětmi jsou mnohem samostatnější, své zájmy často realizují v zařízeních mimo školu. Každodenní pravidelná a kontrolovaná docházka pro většinu z nich není přijatelná. Docházka do klubu je zcela dobrovolná, pro evidenci slouží kniha docházky, kde každý žák samostatně zapisuje svůj příchod a odchod. Pokud se žák přihlásí k účasti na pravidelné zájmové činnosti v zájmovém útvaru, je evidence jeho docházky součástí dokumentace zájmových útvarů.

Činnost školního klubu se realizuje těmito formami:

- pravidelnou zájmovou činností v zájmových útvarech
- příležitostnou zájmovou či rekreační činností
- otevřenou nabídkou spontánních činností
- podporou tzv. tvůrčích týmů, skupin iniciativních žáků s výrazným zájmovým zaměřením.

Nabídka činností vychází z přání a zájmů žáků. Respektuje výchovné záměry, personální i materiální podmínky. Pedagogický pracovník ve školním klubu je vychovatel. Na jeho osobnost jsou kladeny vysoké nároky.

Ocitá se v rozmanitých rolích učitele, rádce, instruktora, inspirátora, staršího přítele. Jeho výchovné působení musí být citlivé a nenásilné, nevhodný je autoritativní výchovný styl. Působí svým osobním příkladem, svojí ochotou pomoci a poradit, svojí přirozenou autoritou.

Ta se zakládá na jeho vědomostech a dovednostech i způsobech jednání, které dospívajícím imponují. Ukazuje se, že vychovatel v klubu by měl být spíše mladší věkově blízký pubescentům, ale zároveň osobnostně vyzrálý. Je vhodné, aby byla zastoupena obě pohlaví – vychovatel a vychovatelka.

Výchovné činnosti ve školním klubu mohou zajišťovat částečně i učitelé, externí pracovníci a dobrovolníci.

Prostory školního klubu a jejich vybavení mají odpovídat skutečnosti, že zde děti tráví značnou část svého volného času. Dávají možnost odpočinku, neformálních setkání kamarádů, určitý pocit soukromí i prostor pro osobní záliby, studium, organizovanou zájmovou činnost. Neměly by chybět oblíbené hry, počítače s připojením na internet, knihovna, ale případně i možnost občerstvení. Funkční a estetické vybavení klubu přirozeně zvyšuje zájem dětí o účast na nabízených činnostech.

Problematika výchovy mimo vyučování dětí školou povinných začala být velmi aktuální v 19. století v souvislosti se zavedením povinné školní docházky, rozvojem manufaktur a továren a stěhováním obyvatelstva z vesnic do měst. O děti z chudých rodin se po vyučování většinou neměl kdo starat. Tuto péči začaly poskytovat různé dobročinné spolky, charity i jednotlivci. Později začaly obce zakládat pro děti školou povinné tzv. útulky pro chudou školní mládež. První útulek vznikl v roce 1885 v Praze na Vyšehradě. Tyto útulky jsou historickými předchůdci školních družin a školních klubů. Hlavním cílem útulků bylo zaměstnat děti tak, aby se nemohly věnovat nevhodným, škodlivým činnostem. Plnily hlavně sociální funkci. Přesto byl jejich program navržen na tehdejší dobu dosti moderně. Byl kladen důraz na tělovýchovu, hry, pobyt venku, rukodělné činnosti, poznávání regionu i na přípravu na vyučování. Zároveň byl vznesen požadavek pedagogicky kvalifikovaného pracovníka pro toto zařízení.

V roce 1931 byly útulky přejmenovány na družiny pro školní mládež, později družiny mládeže. Jejich počet se rychle zvyšoval po r. 1945. V roce 1948 se staly součástí školské soustavy. Školským zákonem z r. 1960 byly ustanoveny školní družiny pro žáky 1. - 5. tříd a školní kluby pro starší žáky.

Obě zařízení se stala součástí škol. Počet školních klubů se však nikdy nevyrovnal počtu školních družin. I v současnosti jen málo škol zřizuje školní kluby. Uvažte samostatně možné příčiny.

Středisko volného času je zařízení pro zájmové vzdělávání. Jeho činnost je určena příslušnou vyhláškou. Středisko poskytuje své služby dětem, žákům, studentům i dospělým osobám. Pracuje s jedinci ve velkém věkovém rozmezí nebo i s věkově heterogenními skupinami.

Středisko má dva typy:

- dům dětí a mládeže, který nabízí rozmanité druhy zájmových činností,
- stanice zájmových činností, která se zaměřuje na jednu zájmovou oblast (např. stanice přírodovědců, techniků, turistů).

Středisko poskytuje zájmové vzdělávání rozmanitými formami.

Základní formou činnosti většiny středisek je pravidelná zájmová činnost v zájmových útvarech. Nabídka druhů zájmových činností vychází z přání a potřeb účastníků, z možností personálního a materiálního zajištění (vhodní vedoucí, vhodné prostory).

Další důležitou složkou činnosti střediska jsou příležitostné aktivity zájmového či rekreačního zaměření. Do této skupiny patří i činnosti, které se pravidelně opakují, ale ve velkém časovém odstupu, např. jednou za rok. Příkladem příležitostných aktivit jsou soutěže, sportovní utkání, besídky, veřejná vystoupení, výlety, oslavy svátků, významných dnů apod.

Dlouhou tradici má táborová činnost¹⁹. Je spojena s vícedenním pobytem mimo místo, kde středisko sídlí. Táborová činnost se většinou uskutečňuje v době prázdnin (letní a zimní dětské tábory). Střediska organizují i tábory pro rodiče s dětmi, tábory pro děti s postižením společně s dětmi zdravými, tábory pro děti z rozmanitého sociokulturního prostředí apod. Tábory mohou mít zaměření všeobecné či s programem zaměřeným na určitou zájmovou oblast. Mohou se stát i vyvrcholením činnosti zájmových útvarů (sportovních, uměleckých, jazykových atd.). Součástí činnosti středisek je práce s jedinci, kteří mají specifické vzdělávací potřeby.

Umožňují rozvoj schopností nadaných, talentovaných dětí, žáků a studentů individuální péčí, přípravou na další studia, organizováním soutěží (olympiád). Pracují však také s jedinci handicapovanými, snaží se o jejich integraci mezi zdravé.

¹⁹ Asociace turistických oddílů mládeže, <http://lts.a-tom.cz/>

Střediska volného času se snaží vyhovět zvyšujícímu se zájmu o nabídku spontánních aktivit. Proto zřizují tzv. volné kluby, které nabízejí přitažlivé činnosti, a přitom se nepředpokládá pravidelná docházka a účast v organizovaných činnostech.

Některá střediska vymezují prostory pro spontánní aktivity nebo pořádají za podobným účelem Dny otevřených dveří. Tyto druhy aktivit poskytují příležitost pro výchovné ovlivňování dětí, které nemají zájem o pravidelné organizované činnosti. Spontánní aktivity však u mnoha jedinců vzbuzují zájem věnovat se určitým zájmovým činnostem hlouběji.

Střediska se věnují také osvětové činnosti, shromažďují a poskytují informace dětem, žákům, studentům, rodičům, pedagogům i dalším účastníkům. Pedagogům nabízejí vzdělávací akce formou přednášek, seminářů, ukázek aktivit apod. Podílejí se také významně na prevenci sociálně pedagogických jevů. Pedagogičtí pracovníci ve střediscích volného času jsou podle příslušného zákona zařazeni do kategorie pedagog volného času. Kromě stálých pedagogických pracovníků zajišťují výchovné činnosti ve střediscích také externisté a dobrovolníci.

Prostory a materiální vybavení středisek mají vyhovovat účelům, kterým slouží, zejména rozmanitým zájmovým a rekreačním činnostem. Účastníci tráví ve střediscích značnou část volného času. Tomu musí odpovídat úprava prostředí tak, aby působilo příznivě na psychiku všech, kteří se na činnostech podílejí.

Zájmové vzdělávání ve střediscích volného času je také poskytováno za úplatu. Stanovení výše úplaty stanovuje příslušná vyhláška. Ta také dává pravomoc řediteli střediska určit dobu splatnosti úplaty, eventuálně její snížení nebo prominutí.

1.3.4 Nestátní neziskové organizace

Nestátní nezisková organizace či nevládní nezisková organizace, anglickou zkratkou označovaná NGO (Non-Governmental Organization), je organizace nezřízovaná státem a na státu nezávislá, která je určena k obecně prospěšné činnosti nebo k neziskové činnosti pro soukromý prospěch. Světová banka považuje za nevládní neziskové organizace kromě nevládních univerzit a výzkumných pracovišť především organizace, jejichž aktivity „zmírňují utrpení, podporují zájmy chudých, chrání životní prostředí, poskytují základní sociální služby nebo vedou k rozvoji komunit“.²⁰

²⁰ http://cs.wikipedia.org/wiki/Nest%C3%A1tn%C3%AD_neziskov%C3%A1_organizace

Nestátní nezisková organizace (NNO) není v České republice oficiální právní termín ani právní forma či status právnické osoby, ale jde o termín již do značné míry ustálený ve společensko-ekonomických textech, sebe označení organizací i praxi veřejné správy. Nestátními neziskovými organizacemi v České republice mohou být, pokud v nich nemá účast stát a nejsou na něm závislé, například:

- občanské sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb.,
- obecně prospěšná společnost podle zákona č. 248/1995 Sb.,
- nadace nebo nadační fond podle zákona č. 227/1997 Sb.,
- registrovaná církev nebo náboženská společnost nebo jimi zřízená tzv. církevní právnická osoba podle zákona č. 3/2002 Sb.²¹

Doslovně vzato nevládními neziskovými organizacemi jsou též některé veřejné subjekty zřizované územními samosprávnými celky, v České republice tedy kraji, obcemi nebo samosprávnými částmi obcí, ve formě příspěvkové organizace, veřejnoprávního sdružení apod. Protože však slovo „nestátní“ či „nevládní“ je kalkem anglického slova „non-government“, které znamená, že organizace není zřízena nejen státem, ale ani lokálním governmentem, tedy lokálním veřejnoprávním subjektem (např. obcí, krajem, zemí, župou atd.), obecní či krajské neziskové organizace se obvykle mezi nevládní nepočítají.

V ČR mají v souvislosti s pojmem NGO publicitu zejména ekologické organizace (například Greenpeace, Hnutí Duha, Děti Země), lidskoprávní organizace (například česká pobočka Amnesty International, Liga lidských práv) a také organizace starající se o potřebné, mentálně postižené nebo organizace, jako je Sokol, Junák atd. Problematika existence, činnosti a financování (fundraising) nestátních neziskových organizací je v České republice monitorována Informačním centrem neziskových organizací (ICN), o. p. s. Registrace nevládních neziskových organizací a státní dozor nad nimi přísluší podle jejich typu státním úřadům, zejména příslušným ministerstvům.

Neziskové organizace (NO) jsou ty organizace, které nejsou založeny s cílem vytvořit a rozdělit zisk. Definice nestátních neziskových organizací v České republice je odvozena od právní subjektivity: občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, nadace, nadační fondy, církevní právnické osoby.

²¹ <http://www.asociacenno.cz>

Významným orgánem v souvislosti s NNO je Rada vlády pro nestátní neziskové organizace.

Tato Rada se zabývá činností a fungováním nestátních neziskových organizací, právním postavením těchto organizací, posuzováním jejich podpory, komplexně se zabývá informacemi o postavení NNO v rámci Evropské unie a řadou dalších problémů. Rada vlády pro nestátní neziskové organizace je tedy v současnosti na národní úrovni jedinou funkční platformou, která se zabývá vytvářením podmínek pro práci nestátních neziskových organizací jako celku.

Zjednodušeně řečeno, nevládní nezisková organizace je taková, která se zabývá nějakou obecně prospěšnou činností, ale tato organizace není zřizována státem a je na státu nezávislá. V České republice je nejčastější právní formou takovéto organizace občanské sdružení. Nevládní organizace často kritizují nedostatky a pochybení státu či jeho zákonodárné a výkonné moci, ovšem z principu nezávislosti neusilují o politické funkce. Impulsem pro jejich založení totiž není vidina zisku, ale snaha řešit určité konkrétní problémy nebo těmto problémům předcházet formou prevence.

NNO jsou všude tam, kde se lidé chtějí soukromě angažovat a nahradit tak neexistující nebo nedostatečně fungující státní instituce. Zdroje pro fungování NNO většinou zahrnují dary, granty nadací, nadačních fondů, ministerstvech či domácích nebo zahraničních sponzorů.

Jaké jsou tedy charakteristické rysy neziskových organizací? V první řadě je důležité mít na paměti, že tyto organizace nejsou založeny za účelem vytváření a dosahování zisku - ovšem není to zakázáno. V dnešní době však většina lidí zakládá společnosti, které budou zisk vytvářet. Proč tedy vznikají neziskové organizace, jaké jsou k tomu důvody? Nejdůležitějším důvodem je snaha pomoci.

Chtějí pomáhat těm, kteří to potřebují. Jejich činnost je dobročinná. Za svoji pomoc nechtějí peníze, naopak: penězi, které mají k dispozici, pomáhají ostatním, kteří jejich pomoc potřebují. Každého určitě napadne otázka, co tyto organizace dělají s případným ziskem? V žádném případě se tento zisk nesmí dávat zakladatelům, ani vedoucím pracovníkům organizace. Je použit na chod té dané instituce, na zlepšování poskytovaných služeb. Jelikož zakladatelům neziskových organizací nepřipadá nárok na zisk, jsou tyto organizace také osvobozeny od různých daní.

Podle typu neziskových organizací, podle toho, kým jsou založeny, jsou také dotovány - vládními institucemi, domácnostmi, dále pak členskými příspěvky, dary a finanční pomocí např. z veřejného rozpočtu. Rok 2011 byl vyhlášen Evropskou komisí „Evropským rokem dobrovolných činností na podporu aktivního občanství“ (dále jen „ERD“). Tato mimořádná výzva navazuje na priority ERD²². Tato výzva je také v souladu s dlouhodobými koncepčními dokumenty v oblasti mládeže a usiluje o rozvoj činností a procesů, které z těchto dokumentů vycházejí a naplňují je.

Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007-2013 se zvláštním zřetelem k naplňování cílů v oblasti osobnostního rozvoje mladých lidí a jejich uplatnění ve společnosti a v oblasti výchovy k aktivnímu občanství a participaci dětí a mládeže. Strategie EU pro mládež – Investování do mládeže a posílení jejího postavení se zvláštním zřetelem k naplňování cílů v oblasti vytváření více příležitostí pro vzdělávání a zaměstnání mladých lidí, zlepšení začlenění a dosažení plné účasti všech mladých lidí ve společnosti a podpory vzájemné solidarity mezi společnostmi a mladými lidmi.

Doporučení Rady EU o mobilitě mladých dobrovolníků v rámci Evropské unie, které vyzdvihuje mezinárodní mobilitu mladých lidí vykonávajících dobrovolné činnosti jako zvláště vhodný nástroj pro naplňování výše zmíněných cílů a vybízí členské státy k vytváření více příležitostí pro přeshraniční mobilitu mladých dobrovolníků. Mimořádná výzva vychází z kontextu těchto dokumentů a dále rozvíjí cíle ERD ve specifické oblasti mezinárodních dobrovolných aktivit mládeže. Cílem je:

1. vytvořit více příležitostí pro mezinárodní dobrovolnické aktivity mladých lidí
2. podpořit propojování příhraničních komunit prostřednictvím dobrovolnických aktivit mládeže
3. rozvinout kapacity NNO pracujících s mládeží v oblasti mezinárodního dobrovolnictví

Především se pozornost soustřeďuje na:

1. výměnné pobyty mladých dobrovolníků z ČR a ostatních zemí EU (individuální i skupinové, krátkodobé i dlouhodobé);
2. přeshraniční iniciativy a setkávání mládeže s jasným dopadem na místní komunity;

²² <http://www.nidm.cz/inspiromat/inspiromat-03-2011/dobrovolnictvi/evropsky-rok-dobrovolnictvi>

3. přeshraniční setkávání a síťování NNO pracujících s mladými dobrovolníky a jejich pracovníků;
4. navazování nových a rozvoj stávajících partnerství NNO pracujících s mládeží přes hranice za účelem rozvoje přeshraniční výměny mladých dobrovolníků;
5. plánování a příprava dobrovolnických projektů se zahraničními partnery;
6. zvyšování kvalifikace a rozvoj kompetencí pracovníků NNO pracujících s mládeží pro práci s mladými dobrovolníky v mezinárodním kontextu.

1.4 Aktivity žáků v době mimo vyučování

V době mimo vyučování se prolíná u žáků volný čas a čas vázaný.

Do kategorie času vázaného patří příprava žáků na vyučování a v širším slova smyslu pomoc žáků v domácnosti, eventuální mimo studijní výtěžné aktivity a také zajišťování biologických potřeb. Ostatní aktivity (rekreace, zájmová činnost, veřejně prospěšná činnost a různé dobrovolné formy vzdělávání) již patří do kategorie volného času.

1.4.1 Příprava žáků na vyučování

Domácí příprava žáků navazuje na jejich přímé vzdělávání ve škole a je koncipována jako druhotný doplněk, primární učení žáka probíhá ve vyučovací hodině ve škole. Příprava na vyučování tvoří součást tzv. dalších povinností žáků, nepatří do volného času a neplatí pro ni požadavek dobrovolnosti.

Cílem domácích úkolů je:

- procvičit učivo (zejména v praktických souvislostech),
- rozvíjet u žáků smysl pro povinnost,
- rozvíjet u žáků schopnost samostatně se učit,
- zajistit zpětnou vazbu (pro učitele, žáka, rodiče),
- rozvíjet u žáků schopnosti organizace času.

Vyučující by měl dodržovat zásadu důslednosti (vyžadování úkolů, oprava chyb v úkolech, informování rodičů o kvalitě domácí přípravy, dodržování stanovených zásad pro vypracovávání domácích úkolů a domácí přípravy atd.) Domácí úkoly musí být vždy přiměřené schopnostem žáků, musí být žákům srozumitelné, konkrétní.

V této souvislosti je třeba poznamenat, že je vhodné zadávat dobrovolné úkoly a žáky nepřetěžovat. Ukazuje se totiž jako velmi diskutabilní tvrzení mnoha pedagogů, že žáci mají dostatek volného času a ten by měli trávit přípravou domácích úkolů. Povinné domácí úkoly by neměly být časově náročné (ideální čas 10 – 15 minut, maximálně do 30 min.)²³

Při pomoci učitele žákovi s úkolem je třeba se zaměřit především na koučování, tj. poskytnutí návodné rady, návodu, navést žáka k nalezení vlastní cesty, jak se učit, společně s žákem hledat a nalézt „jeho“ cestu, strategii. Učitel by měl být v tomto směru maximálně trpělivý (žák má právo se mýlit, chybovat).

NEJLEPŠÍ DOMÁCÍ ÚKOL JE TAKOVÝ, KTERÝ ŽÁK DĚLÁ RÁD A PŘITOM JE PRO NĚJ PŘÍNOSEM V ROZVOJI JEHO OSOBNOSTI.

1.4.2 Další povinnosti žáků v době mimo vyučování

Středoškolská mládež je ve věku, kdy se považuje za samozřejmé, že žák pomáhá v domácnosti. Kromě výchovného aspektu je zde též moment upevňování návyků pravidelnosti, zodpovědnosti a rozvíjení sociální komunikace. Tento proces probíhá v přirozeném sociálním prostředí rodiny. Jedná se o:

- pomoc při zajištění chodu domácnosti, případně kontaktu se společenským prostředím (pošta, lékař apod.),
- pomoc při zajištění nákupů,
- dohled a pomoc nad lékovým režimem ostatních členů domácnosti (je-li to potřebné)
- pomoc s úklidem.

Vedle pomoci v domácnosti se setkáváme též s tím, že žáci mají výtěžné aktivity, ať již tzv. „brigády“, tak pomoc při podnikání rodičů. Tato činnost bezpochyby významně formuje mladého člověka a přináší do jeho života pracovní návyky.

1.4.3 Odpočinkové a rekreační činnosti

Odpočinkové činnosti - mají odstranit únavu, zařazují se nejčastěji po obědě, popř. ráno pro žáky, kteří brzy vstávají, a dále dle potřeby kdykoliv během dne. Patří sem klidové hry a klidné zájmové činnosti, poslechové činnosti apod.

²³ <http://www.aktivniskoly.cz/Sdileni/Koncepce>

Rekreační činnosti - slouží k regeneraci sil, převažuje v nich odpočinek aktivní s náročnějšími pohybovými prvky. Hry a spontánní činnosti mohou být rušnější. Oba druhy činností slouží k odstranění únavy. Školní vyučování způsobuje únavu fyzickou i psychickou. Je vyvolána nutností koncentrace pozornosti, průběhem myšlenkových operací a dalších poznávacích procesů, přizpůsobováním požadavkům učitele, volným úsilím, průběžným hodnocením výsledků, dlouhým sezením, u mladších žáků je velmi namáhavá koordinace svalů ruky při psaní.

Stupeň únavy závisí na věku a na individuálních zvláštnotech. To je zapotřebí brát v úvahu při uspořádání činností. Nedostatek odpočinku a pohybové rekreace vede k přetěžování. Důsledkem může být zhoršení školního prospěchu, poruchy chování nebo i některé neurotické projevy. Odpočinkové a rekreační činnosti mohou probíhat spontánně i organizovaně (např. volné hry ve školní družině nebo společné předčítání), individuálně, skupinově i hromadně (např. individuální výtvarné činnosti, námětové hry ve skupině, hromadný nácvik relaxačního cvičení). Za vhodnější lze považovat spontánní, individuální činnosti, které lépe umožňují respektovat odlišné potřeby jednotlivců.

1.4.4 Zájmové činnosti

V rámci aktivit mimo vyučování se žáci věnují zájmovým činnostem. Z hlediska komplexnosti rozvoje žáka je nejlepší, když se střídají rozmanité zájmové činnosti: výtvarná, pracovní technická, hudebně pohybová, sportovní a společensko-vědní. Zájmové činnosti probíhají na dobrovolném základě a jejich usměrňování nesmí být pokračováním školního vyučování, mají svá specifika, která je odlišují od školního vyučování, a z tohoto hlediska je nutné také postupovat při jejich přípravě.

Rozvíjení zájmových činností vychází z požadavků a zásad pedagogiky volného času. Na tomto úseku působí řada dalších subjektů nabízejících aktivity výchovy mimo vyučování (zájmové kroužky škol, zájmové útvary domů dětí a mládeže, schůzky dětských organizací, výuka v základních uměleckých školách atp.)²⁴

Zájmové činnosti rozvíjejí osobnost žáka, umožňují žákům seberealizaci i kompenzaci možných školních neúspěchů i další rozvoj pohybových dovedností a poznání. Jde o řízenou kolektivní nebo individuální činnost, organizovanou nebo spontánní aktivitu.

²⁴ Asociace vychovatelů školských zařízení, <http://www.avsz.cz>

1.4.5 Veřejně prospěšné činnosti

Činnosti veřejně prospěšné vedou žáky k podílu na dobrovolné práci ve prospěch druhých a k tvorbě a ochraně životního prostředí. Motivem pro vykonávání veřejně prospěšných činností není získání materiálního či jiného prospěchu, ale vnitřní uspokojení a radost z pomoci lidem, kteří ji potřebují.

V oblasti výchovy mimo vyučování patří veřejně prospěšné činnosti většinou mezi příležitostné formy práce. Při vhodném pedagogickém vedení mohou mít značný výchovný efekt. To předpokládá účinnou motivaci. Její součástí je vysvětlení významu činnosti, komu a jak je prospěšná. Stejně významné je dobré naplánování a organizační zajištění, včetně potřebného materiálního zabezpečení, sledování průběhu činností, průběžná kontrola a hodnocení. Závěrečné zhodnocení úspěšnosti veřejně prospěšných aktivit je nezbytné a důležité pro další realizaci podobných činností.

1.4.6 Činnosti spojené s rozvojem vlastní osoby

Jedná se o vzdělávání, které neposkytuje stupeň vzdělání, ale má charakter doplňku školní výuky. Zájmové vzdělávání poskytuje účastníkům naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti. Zájmové vzdělávání se uskutečňuje ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, zejména ve střediscích volného času, školních družinách a školních klubech. Střediska volného času se dále podílejí na další péči o nadané děti, žáky a studenty a ve spolupráci se školami a dalšími institucemi rovněž na organizaci soutěží a přehlídek dětí a žáků.

Prvotním posláním zájmového vzdělávání je naplňování zájmů a potřeb dětí, žáků, studentů a dalších zájemců v jejich volném čase. I když neposkytuje stupeň vzdělání, zabývá se však aktivitami potřebnými pro rozvoj osobnosti, kompenzuje jednostrannou zátěž ze školy, duševní hygienu, má funkci výchovnou, vzdělávací, kulturní, preventivní, zdravotní (relaxační a regenerační), sociální a preventivní, rozvíjí schopnosti, znalosti, dovednosti, talent, upevňuje sociální vztahy. Je nezbytnou součástí procesu celoživotního učení každého jednotlivce.

Doplňuje především základní stupeň vzdělávání, napomáhá mimo jiné i inkluzi - snazšímu začlenění méně úspěšných či jakkoli znevýhodněných žáků, neboť právě rozmanité činnosti zájmového vzdělávání mohou napomoci snazšímu rozvoji zdravé osobnosti dítěte, rozvoji klíčových kompetencí (k učení, k řešení problémů, kompetence komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní) a smysluplnému naplňování volného času.

Do této kategorie patří i nepovinné předměty a různé kurzy, které nabízí škola.

Zájmové vzdělávání a podpora jeho aktivit i podmínek pro úspěšný průběh je rovněž jedním ze stěžejních úkolů Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže.²⁵

2 Praktická část – průzkum aktivit žáků SOŠ v době mimo vyučování

2.1 Cíle průzkumu

Zjistit, jak žáci tráví čas v době mimo vyučování:

- jaký je podíl povinností a volnočasových aktivit
- jaké jsou povinnosti a jaké aktivity
- jakým zájmovým činnostem se žáci věnují
- jaký je podíl neorganizované a organizované zájmové činnosti
- kdo ovlivnil jejich výběr.

2.1.3 Co průzkum sleduje

Tak jak bylo uvedeno v teoretické části, čas je nevratná veličina a jeho objem je konečný (den má 24 hodin a lepší to již nebude). Když vyjdu z tohoto postulátu, každá smysluplná činnost v čase mimo vyučování logicky zabráni socio-patologickým jevům – nezbude na ně čas. Aby bylo možné volný čas mladých lidí správně zaplnit, je potřeba znát nejen jejich zájmy v dynamicky se vyvíjejícím sociálním prostředí, ale i dát jim prostor pro rozvoj osobnosti.

Aby bylo možné pochopit (z pohledu školy), jakým způsobem tráví studenti svůj volný čas, provedla jsem dotazníkové šetření s přihlédnutím k specifitě konkrétní školy, kde vyučuji. Z výsledků průzkumu lze potom vyvodit, v kterých směrech by se škola měla angažovat v usměrňování mimoškolních aktivit svých studentů.

²⁵ Usnesení vlády ČR č.611/2007

2.2 Charakteristika zkoumaného vzorku

2.2.1 Charakteristika školy

Hotelová škola, Vršovická 43, Praha 10

Zřizovatel: Magistrát hlavního města Prahy²⁶

Škola má dlouholetou tradici a je vysoce hodnocena. Tomu odpovídá velmi dobrá znalostní úroveň studentů. Tím, že se jedná o státní školu, je zde rovná šance pro děti z různých sociálních skupin.

Stupeň poskytovaného vzdělání: střední vzdělání s maturitní zkouškou

Délka a forma studia: čtyřleté denní studium

Škola v říjnu 1998 změnila sídlo. Z budov v Podskalské 10 v Praze 2 a Vltavské 14 v Praze 5 se přestěhovala do jediného objektu ve Vršovické 43 v Praze 10, čímž se výrazně zlepšila situace v provozu školy i studijní podmínky žáků.

Vyučuje se zde obor hotelnictví 65-42-M/01. Od školního roku 2009/2010 počínaje prvním ročníkem je vyučováno podle nově schváleného ŠVP HOTEL, který přímo vychází z RVP 65-42-M/01 Hotelnictví.

Škola je členem mezinárodní asociace prestižních evropských hotelových škol EURHODIP a dalších sdružení v České republice a jako jediná státní hotelová škola v Praze má padesátiletou tradici a zkušenosti ve výchově odborníků pro management hotelových a gastronomických zařízení i cestovních kanceláří.

Obsah odborného vzdělávání je vymezen a uspořádán tak, aby poskytl žákům odbornou přípravu zaměřenou na důkladné osvojení základů gastronomie a techniky služeb v oblasti stravování a ubytování a dále na pevný poznatkový základ ekonomických disciplín a obchodně-podnikatelských činností v hotelovém průmyslu.

Mimořádný význam pro získání odborných dovedností má praxe žáků, vykonávaná v průběhu studia v tuzemských i zahraničních zařízeních. (viz příloha charakteristika odborných předmětů)

²⁶ <http://www.shs.cz/hotelova-skola-praha-vrsovicka.php>

Cílová kapacita školy je 640 žáků. Tento stav koresponduje se současným stavem 554 žáků, který je stabilní a neklesá. Zároveň umožňuje tvořit další koncepci rozvoje školy pro další roky a pružně tak reagovat na měnící se počty uchazečů o obor vzdělání.

Hotelová škola je odborná střední škola zaměřena na obor gastronomie a služeb s ní souvisejících, škola je zřízena hlavním městem Praha a má několik desítek let bohatou tradici výuky v daném oboru. Kromě toho se žáci mohou rozvíjet v mnoha specializačních kurzech, které škola spolupořádá. Jsou to především barmanské kurzy, sommeliérské kurzy nebo kurzy vyřezávání ovoce či přípravy hotelových dezertů.

V hotelové škole je též zabezpečeno trvalé ověřování výsledků studia. Škola se opakovaně zařadila do projektu Evaluace vzdělávání ve středních školách firmy SCIO, v jehož rámci proběhlo testování všech žáků 3. ročníku z českého jazyka, matematiky a obecných studijních předpokladů.

Hlavním nástrojem ověřování výsledků vzdělávání jsou výsledky žáků ve společné části maturitní zkoušky. Přehled dosažených výsledků v celostátních tabulkách ukazuje skutečnost, že hotelová škola dosáhla výsledků společné části maturitní zkoušky srovnatelných s výsledky gymnázií v celé ČR. To je obrovský úspěch, za kterým stojí úsilí pedagogů daného předmětu i celého vedení školy.

Péče o žáky mimo vyučování

Hotelová škola každoročně pořádá lyžařské výcvikové zájezdy v Peci pod Sněžkou a sportovní kurz v Chorvatsku. Lyžařského kurzu se zúčastnilo letos 75 žáků 2. ročníku. Sportovní kurz se tentokrát konal v městečku Mali Lošinj v Chorvatsku a účastnilo se ho 25 žáků prvních a druhých ročníků. Tyto dvě sportovní aktivity jsou každoročně s úspěchem pořádány v obvyklých termínech a jsou už tradiční součástí organizace školního roku.

Žáci školy se rovněž tradičně zúčastnili 3 vzdělávacích zájezdů, a to do Paříže, do Berlína a do Londýna, vždy jedna třída třetího ročníku s příslušnými vyučujícími cizích jazyků, což se již stalo každoroční součástí jazykové i odborné výuky, neboť součástí zájezdů jsou vždy odborné exkurze úzce spojené s oborem vzdělání Hotelnictví.

Hotelová škola rovněž každoročně pořádá týdenní adaptační kurz ve Zbraslavicích u Kutné Hory pro všechny třídy prvního ročníku za účasti všech třídních učitelů, výchovného poradce a dalších pedagogů. Cílem kurzu je usnadnit novým žákům vstup na střední školu a upozornit je na možná úskalí studia a zároveň nastolit vhodné podmínky pro vytvoření příznivého sociálního klimatu v jednotlivých třídních kolektivech.

Stěžejní akcí celé oblasti mimoškolních aktivit je každoročně pořádání Festivalu odborných dovedností, který se již stal nedílnou součástí školního roku. Je to celoškolská přehlídka odborných dovedností našich žáků, která je pro ně výbornou možností prezentovat své dovednosti již v průběhu studia, neboť soutěže se účastní celá řada hostů a návštěvníků z odborné i rodičovské veřejnosti. V letošním roce to byl již 16. ročník, kterého se účastnilo v šesti disciplínách víc než 137 žáků školy.

Tato prezentace je skutečně významnou událostí ve školním roce, o které pravidelně referuje odborný tisk a stává se pro řadu žáků vyvrcholením jejich mimoškolních odborných aktivit, které zvyšují jejich uplatnitelnost na pracovním trhu po ukončení školy. Účastí na tomto festivalu získávají žáci první zkušenosti z odborných soutěží a vytváří se tak příznivé klima pro odborný růst dalších žáků školy, což se projevuje zvýšeným zájmem o účast v dalších různých soutěžích odborných dovedností žáků hotelových škol.

Žáci hotelové školy se každoročně úspěšně účastní mnoha odborných soutěží především gastronomického charakteru, a to i mezinárodní úrovně. Základem jejich odborného růstu je účast v již zmiňovaném Festivalu odborných dovedností, po němž následuje účast v soutěžích regionálního, ale i republikového charakteru.

I v tomto školním roce se zúčastnili čtyř odborných juniorských soutěží v barmanských, číšníckých či kuchařských dovednostech v celkovém počtu 11 účastníků. Zde získali celou řadu předních míst i zvláštních ocenění. Za všechny připomenou alespoň čtvrté místo v barmanské soutěži žáků hotelových škol v Poděbradech. Rovněž několika předních míst dosáhli žáci naší školy v celostátní konverzační soutěži hotelových škol ve znalosti cizích jazyků. Tyto soutěže jsou organizovány každoročně a účast žáků na nich patří mezi oblíbené mimoškolní aktivity řady žáků naší školy.

K rozvoji zmíněných aktivit přispívá v nemalé míře i to, že na škole jsou plně a moderně vybavené odborné učebny a je možnost se přihlásit do různých kurzů, jako je např. carving (vykrajování ovoce a zeleniny), sommeliérský, baristický, cukrářský, barmanský apod.

Během roku se uskutečňuje několik odborných exkurzí a několik kulturních akcí, například návštěva malého divadla The Bear na představení, které hrají rodilí angličtí mluvčí. Hotelová škola má tradiční partnery v zahraničí, především školy, které jsou také členy asociace evropských hotelových škol EURHODIP.

Novou aktivitou mezinárodní spolupráce bylo již podruhé uskutečnění pětiměsíční stáže skupiny 4 žáků 4. ročníku v Číně ve městě Shu- Zou, která je novou atraktivní součástí vzdělávacího programu naší školy a účastí na této stáži rozvíjejí žáci nejen své odborné a jazykové dovednosti, ale zvyšují tak i míru své uplatnitelnosti na trhu práce po škole.

Další významnou aktivitou na poli mezinárodní spolupráce bylo opětovné uskutečnění prázdninové odborné praxe 17 žáků 4. ročníku v mezinárodních hotelech na řeckých ostrovech Rhodos a Kréta. Tradičně absolvovala tříměsíční zahraniční praxi 7členná skupina žáků v Německu a již potřetí byla skupina žáků na stejně dlouhé praxi ve Španělsku, tentokrát to byla skupina 19 žáků školy. Tyto praxe žáků školy jsou uskutečňovány na základě dlouhodobých kontaktů školy se zahraničními partnery a tvoří nedílnou součást nabídky našeho vzdělávacího programu pro motivované žáky.

Hotelová škola pružně reaguje na požadavky profesních organizací i zaměstnavatelů a snaží se utvořit profil absolventa tak, aby našel efektivní uplatnění na trhu práce v oblasti hotelového průmyslu a cestovního ruchu. Aby spolupráce pokračovala i dále v úzkém kontaktu se zmíněnými partnery, stala se škola řádným členem AHR ČR a přidruženým členem Asociace průvodců ČR. Hotelová škola se pravidelně prezentuje v odborném tisku, spolupracuje s odborníky z hotelového průmyslu a formou Dnů otevřených dveří každoročně informuje širokou rodičovskou obec o možnostech vzdělávání a o dalších aktivitách školy.

Festival odborných dovedností je každoročně vyvrcholením prezentačních aktivit žáků školy a je rodičovskou a odbornou veřejností vnímán velmi pozitivně. Svou školu a obor vzdělání představili opětovně naši žáci v tomto školním roce na celopražské výstavě Schola Pragensis, jejich prezentace se opět setkala s velmi dobrým ohlasem. Ředitel školy jako člen oborové skupiny při NÚOV pro gastronomii a cestovní ruch aktivně spolupracuje na tvorbě nových učebních materiálů, především rámcových vzdělávacích programů v dané oblasti. V této oborové skupině vzniklé RVP hotelnictví a RVP cestovní ruch byly výchozím materiálem pro tvorbu a dokončení nového ŠVP HOTEL.

Ředitel školy je tajemníkem Asociace ředitelů hotelových škol, která také aktivně spolupracuje s MŠMT na přípravách nových školních dokumentů a snaží se vytvářet podmínky k odbornému růstu pedagogů i vedení hotelových škol.

2.2.2 Výběr vzorku respondentů

Vybrala jsem si k dotazníkové akci žáky druhého ročníku školy, kde učím. Druhý ročník je dle mého názoru optimální období pro průzkum volného času a trávení doby mimo vyučování. Žáci si již stabilizovali svůj denní i týdenní režim (na rozdíl od žáků prvních ročníků) a více se sžili se školou.

Dalším důvodem, jak je popsáno v závěru této práce, je to, že pro žáky druhého ročníku mohou být otázky obsažené v dotazníku inspirující pro následující tři roky jejich působení na škole, a to považuji za významné. Starší žáci (míněno tím třetí a čtvrté ročníky) se již spíše soustředí na přípravu k maturitám a z technických důvodů by byla návratnost dotazníků nižší.

2.2.3 Spolupráce s vedením školy a ostatními vyučujícími

Svůj záměr provést dotazníkovou akci jsem konzultovala s vedením školy, které ji následovně schválilo. S velkým pochopením jsem se setkala i u ostatních vyučujících, kteří svým způsobem byli mými prvními „respondenty“ - míněno tím, že si předem přečetli dotazník, aby mohli žákům kvalifikovaně vysvětlit, o co se jedná.

Pozitivním prvkem bylo i to, že někteří studenti se do celé akce aktivně zapojili a pomáhali se sběrem vyplněných dotazníků.

2.3. Metodika průzkumu

2.3.1 Použitá metoda

K zjištění relevantních poznatků o aktivitách žáků v době mimo vyučování byl použit dotazník. Dotazník je jedním z nejběžnějších nástrojů pro sběr dat pro různé typy průzkumů. Skládá se ze série otázek, jejichž cílem je získat názory a fakta od respondentů. Oproti jiným typům průzkumů (jako například osobní nebo skupinový rozhovor, atd.) je možné prostřednictvím dotazníku získat informace, které je možné mnohem jednodušeji zpracovávat.

Přes tyto výhody může být sestavení a správné vyhodnocení dotazníku dost obtížné. Otázky mohou být špatně formulovány, navržené odpovědi nemusí poskytovat potřebný prostor pro validní odpovědi, forma nebo obsah dotazníku může odradit od dokončení jeho vyplňování a nakonec ani výsledky nemusí být dostatečně relevantní pro naplnění cíle dotazování. Tato úskalí jsem se snažila překonat pomocí konzultací s kolegy vyučujícími, na kterých jsem si „testovala“ relevantnost otázek.

Dotazník byl koncipován tak, aby na první pohled upoutal pozornost, dotazník nesmí respondentů hned na začátku odradit. Zaměřila jsem se především na:

- •srozumitelnost,
- •přehlednost a snadnou orientaci,
- •jednoduchost vyplňování,
- •jazykovou korektnost,
- •typografickou úpravu,
- •grafickou úpravu.

Délka vyplňování

Běžně se uvádí délka dotazníku v rozmezí 40 až 50 otázek a doba vyplňování 20 minut, nicméně tolik času je ochoten věnovat vyplňování pouze velmi dobře motivovaný respondent. Sama jsem zvolila 15 otázek, které bylo možné vyplnit do 20 minut.

Formulování otázek

Při formulování otázek byly dodržovány tyto zásady:

- •Jednoznačnost - formulovat výstižné a jednoduché věty. Je lepší se vyvarovat se dvojitých záporů a nejednoznačných slov jako občas, někdy, několik apod.
- •Srozumitelnost - používat jazyk cílové skupiny respondentů, vžít se do role dotazovaného. Například manažeři a mládež mají rozdílné způsoby vyjadřování a v mnoha oblastech používají odlišné pojmy.
- •Stručnost - používat krátké, stručné věty.
- •Validita - ptát se na to, co skutečně potřebujeme zjistit, jinými slovy, zda-li odpověď na otázku pomůže k dosažení stanoveného cíle průzkumu.
- •Nepoužívat sugestivní otázky, tj. takové, které napovídají odpověď.

Typy otázek v dotazníku. Otázky v dotazníku byly použity:

- .otevřené,
- •uzavřené - výběr z několika variant odpovědi,
- •polo-uzavřené*, (nebo také polo-otevřené).

** Polo-uzavřená otázka vznikne přidání varianty "jiné" do uzavřené otázky, která je vlastně otevřenou otázkou a umožňuje respondentovi volně vyjádřit svůj názor.*

Písemné dotazování bylo použito proto, že dotazovaný může věnovat zodpovězení otázek dostatek času a péče, je vyloučen jakýkoliv vliv tazatele na odpovědi a soukromí při vyplňování dotazníku může zvýšit upřímnost odpovědí a mohou být zodpovězeny také důvěrnější otázky.

2.3.2 Sestavování dotazníku, jeho charakteristika

Jako základ byl použit dotazník z Pedagogické fakulty UK a byl volně upraven s využitím „Dotazníkového šetření mezi žáky škol o využívání volného času a nabídky aktivit v regionu,“²⁷ a metodicky inspirován „Dotazníkem pro dospívající identifikující rizikové oblasti“ -volně podle R. E. Tartera²⁸

Tak jak bylo uvedeno výše, k rozdělení volného času můžeme přistupovat z mnoha pohledů. Z pohledu školy – a to je cílem této práce - můžeme při podrobnějším členění pozorovat následující využití času mimo vyučování.

Metoda šetření pomocí dotazníku byla volena z následujících důvodů:

- provádění ústních pohovorů s žáky na dané téma by bylo časově podstatně náročnější a zasahovalo by do vyučovacího procesu,
- dotazovaný může věnovat zodpovězení otázek dostatek času a péče,
- je vyloučen jakýkoliv vliv tazatele na odpovědi,
- soukromí při vyplňování dotazníku může zvýšit upřímnost odpovědí a mohou být zodpovězeny také důvěrnější otázky,
- na základě zkušeností odborníků jsem volila otázky spíše kratší uzavřené otázky. (nelze kontrolovat pochopení otázek).²⁹

²⁷ Dotazníkové šetření mezi žáky škol o využívání volného času a nabídky aktivit v regionu - Centrum pro komunitní práci západní Čechy, verze 2008

²⁸ Dotazník pro dospívající identifikující rizikové oblasti -volně podle R. E. Tartera-K. Nešpor, L. Csémy H. Provaníková, Fortuna, Praha 1998

²⁹ <http://www.augur-consulting.cz/metody/kvantitativni-vyzkum.html#pisemne-dotazovani>

Obecně v dotazníku můžeme použít různé typy otázek, základní rozdělení je na

- •uzavřené (nabízí varianty odpovědi),
- •otevřené (bez variant odpovědi),
- •polootevřené (nabídka variant s možností vlastní odpovědi).³⁰

Dotazník předložený 75 žákům měl 15 otázek, různého typu.

Otázky byly seřazeny tak, že jsem nejdříve zjišťovala, kde žáci bydlí, jak se dopravují do školy a jak využívají čas strávený v dopravních prostředcích. Následovaly otázky týkající se povinností mimo vyučování - jak se připravují na výuku, kolik jim výuka zabere a jaké mají jiné povinnosti. Další skupina otázek se týkala volného času a jeho využití. Poslední skupina otázek se zaměřila na strukturu zájmů žáků a jejich ovlivňování.

2.4 Organizace průzkumu

2.4.1 Způsob zadávání dotazníků

Dotazníky jsem zadávala já a jeden můj kolega. Mohu konstatovat, že tato dotazníková akce učitelský sbor naší školy zaujala a všichni, kteří s dotazníkem přišli do styku, si výsledky se zájmem přečetli. Konkrétně se postupovalo tak, že jednotliví vyučující (včetně mě) ve svých třídnických hodinách nejprve seznámili žáky s obsahem dotazníku a jeho cílem. Na základě mé předchozí instrukce odpověděli na některé dotazy. Žáci měli na vyplnění dostatek času – zhruba 14 dní a nutno říci, že k tomuto úkolu přistoupili zodpovědně. Vyplněné dotazníky byly opět vybrány v třídnických hodinách a proběhla k nim diskuse, ve které byli žáci vedeni k sdělení svých pocitů a toho, co z jejich pohledu bylo na dotazníku nejzajímavější.

2.4.2 Reakce respondentů

Z bezprostřední reakce vyplynulo, že pro respondenty bylo zajímavé si uvědomit, jak mnohotvárné jsou možnosti trávení volného času a času v době mimo vyučování. Zajímavý byl poznatek, že v týdnu je čas v době mimo vyučování věnován spíše mimoškolním povinnostem a příprava na vyučování se přesouvá na sobotu a neděli. Paradoxně z toho můžeme vyvodit, že celkové vytížení studentů je podstatně větší a mimoškolní povinnosti nenechávají dostatek prostoru pro pravidelnou přípravu do školy.

³⁰ <http://vyzkumy.knihovna.cz/ucebnice/otazky-v-dotazniku>

2.4.3 Sběr výsledků průzkumu

Jak již bylo uvedeno v kapitole 2.3.2, byl sestaven dotazník a rozdán žákům 2. ročníku. Údaje jsou uváděny v kumulativních procentech (respondenti mohli uvádět více odpovědí) a jejich součet tedy přesahuje 100 %. V následující tabulce jsou uvedeny výsledky průzkumu:

		studenti celkem	ženy	muži
1. Způsob ubytování		[%]	[%]	[%]
a Trvale bydlím v místě školy	31	41,3	21,3	20,0
b Do školy dojíždím denně z jiného města	36	48,0	17,3	30,7
c Jsem ubytován v domově mládeže	4	5,3	0,0	5,3
d Jsem ubytován v pronájmu	2	2,7	1,3	1,3
e Jinak	2	2,7	2,7	0,0
2. Doprava		[%]	[%]	[%]
a Chodím pěšky	0	0,0	0,0	0,0
b Do 60 minut	38	50,7	22,7	28,0
c 60 minut a více	37	49,3	34,7	14,7
3. Využití času v dopravních prostředcích		[%]	[%]	[%]
a Činnost na mobilu / tabletu	47	62,7	42,7	20,0
b Pozoruji spolucestující	36	48,0	32,0	16,0
c Myslím na své problémy	35	46,7	28,0	18,7
d Povídám si se spolužáky nebo kamarády	47	62,7	41,3	21,3
e Učím se	35	46,7	30,7	16,0
f Čtu si	22	29,3	24,0	5,3
g Spím	36	48,0	28,0	20,0
h Poslouchám hudbu	60	80,0	50,7	29,3
i Sedím a na nic nemyslím	8	10,7	4,0	6,7
j Děláním něco jiného	8	10,7	4,0	6,7
4. Příprava na výuku		[%]	[%]	[%]
a Každý den, tj. 7 dní v týdnu	6	8,0	2,7	5,3
b Každý den kromě soboty a neděle	4	5,3	2,7	2,7
c Pouze v některých dnech	15	20,0	5,3	14,7
d Nepravidelně, podle situace	44	58,7	42,7	16,0
e Vůbec se nepřipravuji	6	8,0	4,0	4,0
5. Průměrná příprava		[hod.]	[hod.]	[hod.]
a V pracovních dnech		1,2	0,7	0,4
b V sobotu		0,5	0,3	0,2
c V neděli		1,5	0,8	0,7
6. Další povinnosti		[%]	[%]	[%]
a Ustlat po sobě postel	49	65,3	41,3	24,0
b Vynášet odpadky	47	62,7	38,7	24,0
c Pravidelné hlídání mladšího sourozence	10	13,3	6,7	6,7
d Úklid pokoje	56	74,7	49,3	25,3
e Pomoc členům rodiny v práci nebo firmě	23	30,7	12,0	18,7
f Starost o domácí zvíře	38	50,7	32,0	18,7
g Vaření pro sebe nebo pro členy rodiny	42	56,0	34,7	21,3
h Jiná povinnost	23	30,7	10,7	20,0

7. Volný čas		[%]	[%]	[%]
a Nemám žádný volný čas	2	2,7	1,3	1,3
b Mám jen málo volného času	29	38,7	18,7	20,0
c Mám dostatek volného času	42	56,0	56,0	0,0
d Mám ho tolik, že nevím, co s ním	2	2,7	2,7	0,0
8. Kolik hodin volného času mám v průměru za den		[hod.]	[hod.]	[hod.]
a Ve dnech, kdy se chodí do školy		3,5	2,1	1,3
b V sobotu a neděli		10,0	5,4	4,6
9. Zájmové organizované činnosti		[%]	[%]	[%]
a Sport	46	61,3	26,7	34,7
b Hudba	21	28,0	17,3	10,7
c Tanec	14	18,7	16,0	2,7
d Literatura	6	8,0	8,0	0,0
e Vaření	22	29,3	17,3	12,0
f Technika (PC, notebook ...)	7	9,3	1,3	8,0
g Cizí jazyky	8	10,7	6,7	4,0
h Výtvarné činnosti	4	5,3	2,7	2,7
i Historie	0	0,0	0,0	0,0
j Sběratelství	4	1,3	0,0	1,3
k Práce s dětmi	2	5,3	2,7	2,7
l Charitativní činnost	2	2,7	0,0	2,7
m Jiný typ činnosti	5	6,7	1,3	5,3
10. Neorganizované činnosti		[%]	[%]	[%]
a Četba	27	36,0	26,7	9,3
b Poslech populární hudby doma	42	56,0	41,3	14,7
c Poslech vážné hudby doma	7	9,3	4,0	5,3
d Hra na hudební nástroj	10	13,3	8,0	5,3
e Zpěv	14	18,7	13,3	5,3
f Návštěva koncertů vážné hudby	12	16,0	9,3	6,7
g Návštěva divadla a muzikálů	17	22,7	14,7	8,0
h Návštěva kina	45	60,0	33,3	26,7
i Návštěva koncertů a festivalů popul. hudby	27	36,0	24,0	12,0
j Taneční zábavy, diskotéky	36	48,0	33,3	14,7
k Turistika, táboření	18	24,0	18,7	5,3
l Pěstitelství	11	14,7	8,0	6,7
m Chovatelství	18	24,0	13,3	10,7
n Sport	49	65,3	40,0	25,3
o Sběratelství	6	8,0	2,7	5,3
p Ruční práce (šití, modelářství, výroba šperků ...)	14	18,7	8,0	10,7
q Cizí jazyky	15	20,0	12,0	8,0
r Historie, památky	8	10,7	5,3	5,3
s Setkání s přáteli	59	78,7	52,0	26,7
t Sledování televize	50	66,7	46,7	20,0
u Procházky	37	49,3	38,7	10,7
v Nákupy	48	64,0	49,3	14,7
w Schůzky s přítelem / přítelkyní	30	40,0	29,3	10,7
x Hlídkání dětí	14	18,7	16,0	2,7
y Odpočinek - nicnedělání	52	69,3	46,7	22,7
z Trávení času s vlastním rodičem	21	28,0	20,0	8,0
aa Spánek ve dne	48	64,0	40,0	24,0
bb Návštěva gastronomických zařízení	23	30,7	14,7	16,0
cc Zájem o vlastní zdravý a vzhled	22	29,3	29,3	0,0
dd Práce s PC	43	57,3	57,3	0,0
ee Sociální sítě	57	76,0	45,3	30,7
ff Jiné činnosti	9	12,0	6,7	5,3

11. Kdo ovlivňuje / ovlivnil vaše zájmy		[%]	[%]	[%]
a Otec	33	44,0	18,7	25,3
b Matka	40	53,3	26,7	26,7
c Učitelé	11	14,7	9,3	5,3
d Vychovatelé	1	1,3	1,3	0,0
e Kamarádi	49	65,3	34,7	30,7
f Přítel / přítelkyně	23	30,7	24,0	6,7
g Znáámí	9	12,0	5,3	6,7
h Sourozenci	23	30,7	16,0	14,7
i Příbuzní	16	21,3	10,7	10,7
j Literatura	3	4,0	0,0	4,0
k Film, rozhlas, televize	13	17,3	6,7	10,7
l Internet, sociální síť	20	26,7	10,7	16,0
m Jiné vlivy	9	12,0	8,0	4,0

12. Dlouhodobé zájmy

a sport	37
b tanec	9
c hudba	8
d kultura	5
e kamarádi	4
f gastro	1
g počítač	27
h četba	1
i bez zájmu	3

13. Další zájem

a sport	21
b tanec	11
c hudba	8
d kultura	4
e kamarádi	0
f gastro	3
g počítač	5
h četba	1
i bez zájmu	20

14. Spokojenost s využitím v. č.

		[%]	[%]	[%]
a Spokojen	35	46,7	22,7	24,0
b Částečně spokojen, ledačs bych rád změnil	34	45,3	30,7	14,7
c Nespokojen, nemám však chuť něco měnit	3	4,0	2,7	1,3
d Nespokojen, Chci s tím něco udělat	1	1,3	1,3	0,0
e Nevím, nezabývám se tím	2	2,7	0,0	2,7

15. Potřeba pomoci s využitím v.č.

Nežádám, nepotřebuji	75	100	32	43
----------------------	----	-----	----	----

2.5. Vyhodnocení výsledků průzkumu

2.5.1 Zpracování výsledků

V otázce č. 1 jsem se ptala na způsob ubytování žáků s rozdělením podle toho, zda bydlí v místě školy, nebo do školy dojíždějí. Další možností bylo, zda bydlí v domově mládeže, v pronájmu nebo jinak. Pod odpovědí „jinak“ se skrývá již zmíněná možnost bydlení u přítele/přítelkyně. Zajímavý je poznatek, že nejvíc žáků dojíždí z jiného města. To je dáno tím, že žáci bydlí v tzv. satelitních městech.

Fenomén dojíždění se odráží i v otázce č. 2, kde jsem zkoumala, kolik času tráví žáci v dopravních prostředcích. Ukazuje se, že prakticky polovina žáků dojíždí do 60 minut a druhá polovina 60 minut více. Z tohoto výsledku se potvrzuje všeobecné přesvědčení, že střední školu si žáci nevybírají podle bydliště.

S předešlou otázkou je spojená otázka, jak žáci tohoto neproduktivního času využívají. Jednoznačně vede činnost na mobilu nebo tabletu, následována rozhovorem se spolužáky nebo kamarády. Z toho lze zobecnit, že žáci čas v dopravních prostředcích tráví navazováním a rozvíjením sociálních kontaktů (mobil, stejně jako rozhovor).

Není asi překvapující, že příprava na výuku není pravidelná a v této otázce převládají odpovědi, ze kterých vyplývá, že žáci se připravují nepravidelně nebo pouze v některých dnech. Z rozhovorů vyplývá, že se připravují na předem ohlášenou písemnou práci. Otázka o délce přípravy – v pracovní dny 1,2 hod a v neděli 1,5 hod v zásadě odpovídá mým dlouhodobým poznatkům o mimoškolní přípravě žáků naší školy.

Zajímavé bylo vyhodnocení odpovědí na dotaz, jaké mají žáci další povinnosti. Kromě tradičního úklidu pokoje vzhledem k charakteru naší školy je významný podíl kladných odpovědí o tom, že žáci vaří pro sebe nebo členy rodiny. Překvapilo mě, že třetina dotázaných pomáhá členům rodiny v práci nebo ve firmě, což spolu s významným výskytem odpovědí jiná povinnost (míněno tím na příklad přivýdělek) ukazuje, že naši žáci mají již ve svém věku velmi odpovědný přístup k životu.

Otázka o volném čase naproti tomu ukazuje dělicí čáru mezi těmi, kdo mají dostatek volného času, a čím, mají málo volného času (to procentuálně přibližně odpovídá tomu okruhu žáků, kteří pomáhají členům rodiny v práci).

Z otázky o počtu hodin, které mají žáci v průměru jako svůj volný čas (nebo to tak chápou) vyplývá, že paradoxně dívky mají více volného času. Zde mohu poukázat na to, že chlapci sport, který převažuje v odpovědích o organizované činnosti, považují spíše za svou povinnost na rozdíl od dívek.

Další otázka o zájmové organizované činnosti vypovídá o převaze sportovních a pohybových aktivit provozovaných organizovaným způsobem. Jak jsem se již zmínila, vzhledem k charakteru naší školy je zde vysoký podíl žáků, kteří se v rámci zájmové organizované činnosti zabývají vařením. Trochu smutné je zjištění, jak málo žáků se zajímá o charitativní činnost nebo práci s dětmi. Zde si myslím, že jsou určité rezervy v působení školy.

Odpovědi na otázku o neorganizované činnosti jasně ukazují, jaký význam přikládají žáci schůzkám s přáteli a zapojení do sociálních sítí. Tyto aktivity jsou v těsném závěsu sledovány konzumními aktivitami (nakupování, kino, televize). Otázka, kdo ovlivňuje zájmy žáků, má široký rozptyl odpovědí. Vzhledem k věku respondentů je zde vysoký podíl ovlivňování ze strany kamarádů, což je známá skutečnost. Mapování dlouhodobých zájmů je řešeno v otázce č. 12 a č. 13. Převažuje zájem o sport a práci s PC. Nicméně je pozitivní zjištění, že řada žáků má dlouhodobý zájem o hru na hudební nástroj a někteří žáci se již profilují do oblasti gastronomie.

Odpovědi na otázku spokojenosti s využitím volného času mě připadají poněkud povrchní a z výsledků mám dojem, že respondenti v závěru dotazníku již o otázce nechtěli příliš přemýšlet. To je stejné jako u otázky č. 15, kde se zdá, že odpovědi jsou irelevantní. Vzhledem k tomu, že mě zajímalo, zda výsledky dotazníku alespoň rámcově odpovídají zjištění jiných autorů, pokusila jsem se o velmi zjednodušené porovnání s výsledky uznávaného autora Doc. Petra Saka.³¹

Petr Sak (2000,2004, 2006), je významným českým autorem v oblasti výzkumu volného času, který se touto problematikou zabývá již po několik desetiletí. Právě dlouhodobé sledování volného času za použití téže metodiky umožňuje srovnání výsledků v dlouhodobém horizontu. V následující tabulce jsou použity údaje získané standartizovaným rozhovorem ze sledování “segmentovaného výběrového souboru” o velikosti 1900 účastníků z let 2000- 2001.

³¹ SAK, P., SAKOVÁ, K., 2004. Mládež na křižovatce. Praha: Svoboda Servis

V uvedeném výzkumu byla použita metodika výzkumu volnočasových aktivit, v němž respondenti pomocí pětistupňové škály vyjadřovali frekvenci svých aktivit podle předloženého seznamu a pomocí následujícího ohodnocení:

- 1- této činnosti se nevěnuji;
- 2- méně často než jednou měsíčně;
- 3- méně často než jednou týdně;
- 4- alespoň jednou týdně;
- 5- každý den, jen výjimečně ne.

Pro každou aktivitu byl spočítán index, který představuje vážený aritmetický průměr a pohybuje se v rozmezí 1 – 5 (Sak, Saková; 2004). Vzhledem k poněkud jiné koncepci dotazníku a nižšímu počtu respondentů 75 proti 1900 u P. Saka jsem roztřídila odpovědi na otázky v dotazníku na tři kategorie u sloupce „studenti celkem“:

- A. nad 50% významné,
- B. nad 30% zajímavé
- C. do 30% registrovatelné.

Výsledky jsem porovnávala v následující tabulce:

Porovnání aktivit české mládeže ve věku 15 – 18 let dle Doc. Saka s dotazníkem

(A) nad 50% odpovědí, (B) nad 30% odpov. (C) méně než 30% odpov.

Dle Doc Saka vážený průměr na stupnici 1 až 5 (5 znamená nejvíce)

	dle Doc. Saka	Dotazník
Sledování televize	4,75	A
Poslech rozhlasu	4,22	nezjišťováno
Poslech magnetofonu, gramofonu, CD	4,65	A
Povídání si s přáteli, známými	4,6	A
Četba novin a časopisů	3,91	nezjišťováno
Domácí práce	3,57	jiné členění odpovědí
Odpočinek, nenedělání, ležení	4,02	A
Schůzka s partnerem	2,82	B
Práce s počítačem	3,56	A
Četba knih	3,32	B
Sexuální aktivity	2,03	nezjišťováno
Milenecké aktivity	2,23	nezjišťováno
Procházky, toulání se	3,01	B
Návštěva kaváren, restaurací	2,83	B
Aktivní sportování	3,17	A
Sledování videa	2,81	nezjišťováno
Studium a příprava na školu	4,44	jiné členění odpovědí
Večírky, mejdany	2,24	nezjišťováno
Návštěva kina	2,29	A
Chov zvířat	2,56	C
Turistika, trampování, výlety do přírody	2,21	C
Návštěva diskoték, tanečních zábav	2,44	B
Práce na zahradě	1,99	C
Hry (počítačové, automaty)	2,58	jiné členění odpovědí
Výstavba a údržba domu, bytu, chaty	1,56	nezjišťováno
Mimoškolní vzdělávání	2,06	C
Ruční práce	1,91	C
Vedlejší výdělečná činnost	1,89	nezjišťováno
Výtvarná činnost	2,06	C
Hudební a dramatická činnost	2,13	B
Kutilství	1,75	jiné členění odpovědí
Psaní dopisu, deníku	2,25	nezjišťováno
Návštěva sportovních utkání	2	nezjišťováno
Návštěva divadla	1,91	C
Návštěva výstavy, muzea, galerie	1,84	C
Opravy a úprava kola, motocyklu, auta	1,74	nezjišťováno
Návštěva koncertů populární hudby	1,84	B
Individuální duchovní aktivity, meditace	1,46	nezjišťováno
Návštěva koncertů vážné hudby	1,29	C
Účast na náboženském životě	1,27	nezjišťováno
Sběratelství	1,49	C
Chalupaření	1,2	nezjišťováno
Veřejná prospěšná a politická činnost	1,12	nezjišťováno

Z porovnání vyplývá, že u mých respondentů se odpovědi v zásadě neliší od průměrného českého vzorku mládeže ve věku 15 – 18 let. Odchytky jsou pouze u návštěvy kina a práce s PC (v mém dotazníku je frekvence odpovědí nad průměrem), což je podle mého názoru dáno tím, že jsem zkoumala vzorek středoškolské mládeže.

2.5.2 Vyvození výsledků pro práci školy

Z dotazníkového průzkumu vyplynul návrh, který jsem již projednala s kolegy a vedením školy.

- Do programu seznamovacího letního pobytu před zahájením prvního ročníku zahrnout diskusi o možnostech trávení času mimo vyučování.
- Diskusi o volném čase zahrnout do témat jazykové výuky na škole a do jiných předmětů
- V modifikované podobě každoročně uskutečnit dotazníkovou akci pro přehled vývoje volnočasových aktivit v čase.
- Škola též využije dotazník při vzdělávání nadaných žáků a studentů. Zintenzivní se tím možnost diferencovaného postupu ve vzdělávání žáků, především ve volitelných a hlavně nepovinných předmětech, které si žáci vybírají dle vlastní volby ve 3. a 4. ročníku s ohledem na jejich mimoškolní vytížení a skladbu volnočasové činnosti.
- Vedení školy nabídne vypracovaný dotazník jiným školám v rámci mezinárodní asociace prestižních evropských hotelových škol EURHODIP, kde je členem.
- Učitelé budou informovat rodiče o průzkumu a výsledcích na třídních schůzkách.

Obecný závěr je, že bychom měli věnovat více pozornosti aktivitám a hlavním zájmovým činnostem žáků v době mimo vyučování. Je třeba si uvědomit, že učitel pro žáka funguje jako vzor.

Závěr

Výsledky ukazují, že studenti svůj volný čas tráví především způsobem, který je nejméně náročný na finanční prostředky. To je dané rodinným zázemím a všeobecnou ekonomickou situací.

Pokud má škola převzít větší díl odpovědnosti za mladou generaci – a zdá se, že nic jiného nezbyvá, je nutné v každé konkrétní škole si podrobně mimoškolní aktivity svých studentů důkladněji zmapovat. Dobrým instrumentem by mohl být jednotný dotazník, který by dal odpověď na otázky ve výše uvedeném členění.

Kromě toho, že uvedený dotazník zmapuje podíl jednotlivých aktivit na celkovém volném čase, má též výchovný smysl. Otázky jsou jistým návodem k zamyšlení pro studenty, jestli by též neměli rozšířit své aktivity o smysluplné trávení volného času. Ukazuje se, že vhodně kladené otázky mohou překonat určitou pasivitu v myšlení žáků. Dotazníková akce je rozhodně vítaným zpestřením vyučovacího procesu. Konkrétně pro školu, kde učím, bude možné na základě zjištěných poznatků například obohatit konverzační téma v anglickém jazyce nebo zařadit přednášku o přístupu k využití volného času na sportovně adaptačním kurzu, který škola pořádá každý rok během září pro první ročníky.

Kromě toho při opakovaném zadávání tohoto vzorového dotazníku budou vyučující, kteří dotazník zadávají, mít možnost se studenty probrat i různé netradiční, ale o to více zajímavé záležitosti: Například čtení pohádek dětem v kojeneckých ústavech (stále se hledají dobrovolníci) nebo pomoc s vařením na charitativních akcích.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

- 1) VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. 1995, ISBN 80-901737-9-9
- 2) HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 2011, ISBN 978-80-262-0030-7
- 3) OPASCHOWSKI, H. W., *Freizeitpädagogik in der Leistungsgesellschaft*. 1973, ISBN 978-3781501737
- 4) VALJENT, Z. *Aktivní životní styl vysokoškoláků*, ČVUT 2010, diplomová práce
- 5) DUMAZEDIER, J. *Volný čas. Sociologický časopis*. 2 (3). 1966 443-447
- 6) SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*, Vybrané kapitoly. Praha: 2005 Karolinum, ISBN 80-246-1039-6
- 7) CZIKSZENTMIHALYI, M. *Beyond boredom and anxiety. Experiencing Flow in Work and Play*. USA
- 8) HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: 2004 ISBN 80-7178-927_5
- 9) PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: 1999 ISBN 80-7178-569-5
- 10) <http://www.skolavpraxi.cz/wpimages/other/Cech>
- 11) SLEPIČKOVÁ, I. *Sociology of Lifestyle*. Praha: 2009 Karolinum, ISBN 978-80-246-1624-7
- 12) ROUBAL, O. *Chceme si užívat*. Psychologie dnes, 4/2011
- 13) KAPLÁNEK, M. *Základy pedagogiky volného času – skriptum Teologická fakulta JCU, 2009*.
- 14) <http://www.worldleisure.org>
- 15) *zákon č. 563/2004 Sb.*
- 16) PÁVKOVÁ, J. *Nepublikovaný rukopis*. Praha 2014
- 17) ČINČERA, J., KAPLÁNEK, M., SÝKORA, J. *Tři cesty k pedagogice volného času*. Brno: Tribuna EU 2009.
- 18) <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv/07/2005>
- 19) Asociace turistických oddílů mládeže, <http://lts.a-tom.cz/>
- 20) http://cs.wikipedia.org/wiki/Nest%C3%A1tn%C3%AD_neziskov%C3%A1_organizace
- 21) <http://www.asociaceno.cz/> <http://lts.a-tom.cz/>
- 22) <http://www.nidm.cz/inspiromat/inspiromat-03-2011/dobrovolnictvi/evropsky-rok-dobrovolnictvi>
- 23) <http://www.aktivniskoly.cz/Sdileni/Koncepce>
- 24) Asociace vychovatelů školských zařízení, <http://www.avsz.cz>
- 25) *Usnesení vlády ČR č.611/2007 Sb.*
- 26) <http://www.shs.cz/hotelova-skola-praha-vrsovicka.php>
- 27) *Dotazníkové šetření mezi žáky škol o využívání volného času a nabídky aktivit v regionu - Centrum pro komunitní práci západní Čechy, verze 2008*
- 28) *Dotazník pro dospívající identifikující rizikové oblasti -volně podle:*
TARTER, R. E., NEŠPOR, K., CSÉMA, L., PROVAZNIKOVÁ, H., Fortuna, Praha 1998,
- 29) <http://www.augur-consulting.cz/metody/kvantitativni-vyzkum.html#pisemne-dotazovani>
- 30) <http://vyzkumy.knihovna.cz/ucebnice/otazky-v-dotazniku>
- 31) SAK, P., SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. Praha: 2004 Svoboda Servis

Přílohy

1. Charakteristika odborných vyučovaných předmětů

Technologie přípravy pokrmů

Předmět vytváří základ odborného vzdělání v gastronomii. Žáci jsou seznámeni s technologickými postupy přípravy pokrmů, základním technickým vybavením, stroji a pomůckami. Naučí žáky zacházet s potravinami, orientovat se v kvalitě surovin, získá znalosti a dovednosti potřebné k výběru – nákupu surovin, skladování, předběžné přípravě, opracování a technologickým úpravám. Předmět vede ke vztahu k majetku, šetrnému zacházení a dodržování bezpečnostních předpisů ve výrobním středisku.

Vzdělávání ve vyučovacím předmětu TPP směřuje k:

- Získání znalostí o využití surovin, konvenincí a jejich správném skladování, uchovávání, vč. osobní hygieny.
- Uplatnění znalostí a dovedností o provozu, činnosti a fungování stravovacího výrobního střediska.
- Vhodnému využití, zpracování a použití jednotlivých technologických úprav v jednoduchých i složitých pokrmech.

Vyučovací předmět TPP je úzce spjat s (mezipředmětové vztahy)

- Technika obsluhy a služeb
- Nauka o potravinách a výživě

Technika obsluhy a služeb

Obecným cílem předmětu je poskytnout žákům vědomosti z oblasti společenské výchovy, estetiky, pravidel profesního vystupování a chování obsluhujících na pracovišti, seznámit žáky s hygienickými a bezpečnostní předpisy uplatňované v gastronomii. Dále poskytnout základní poznatky týkající se pracovního oblečení, vybavení odbytových středisek a ošetřování inventáře, o přípravě a celé organizaci práce, způsobech a systémech obsluhy v provozu. Předmět zároveň poskytuje žákům potřebné profesní dovednosti týkající pravidel techniky jednoduché a složité obsluhy, při slavnostních příležitostech, včetně techniky servisu nápojů a znalostí souvisejících s nápojovou kulturou, s ošetřováním a skladováním nápojů, s pravidly prodejní techniky v oblasti nabídky jídelních a nápojových lístků, menu v různých variantách a s trendy v moderní gastronomii, včetně jejich forem prodeje.

Vzdělávání ve vyučovacím předmětu technika obsluhy a služeb směřuje k:

- získání souboru vědomostí, dovedností, návyků a postojů vedoucích k uplatnění v budoucí profesi
- uplatňování gastronomických pravidel a zásad techniky obsluhy v praxi
- získání základních dovedností v poskytování gastronomických služeb
- dodržování hygienických pravidel a zásad bezpečnosti práce
- praktickému provádění jednoduché a složité obsluhy při servisu pokrmů a nápojů
- praktickému servisu speciálních pokrmů ve vyšší gastronomii
- uplatnění znalostí o zásadách řízení a organizace spolupráce mezi odbytovým a výrobním střediskem
- získání poznatků a dovedností při zajišťování hostin a dalších společenských setkání
- získání základních profesních dovedností z oboru sommeliér, barman
- získání dovedností pro týmovou práci v oboru

Nauka o potravinách a výživě

Obecným cílem předmětu je poskytnout žákům ucelenou soustavu vědomostí o výživě lidského organismu, která vychází ze základních znalostí anatomie a fyziologie orgánových soustav, které jsou spjaty s trávicími procesy. Vybavení znalostmi a dovednostmi potřebnými k preventivní a aktivní péči o zdraví tak rozvíjí a podporuje chování a postoje ke zdravému způsobu života a celoživotní odpovědnost za své zdraví, vede k uznání výživy jako jediného zdroje látek, z kterých se organismus tvoří a obnovuje. Výuka probíhá 3 hodiny týdně v 1. ročníku (celkem 102 hod) a navazuje a doplňuje praktickou část odborného předmětu technologie přípravy pokrmů, která je uskutečňována formou laboratorních cvičení, kde se prohlubují teoretické poznatky žáků a též se vytvářejí požadované kompetence nezbytné pro praxi. Na výchozí biologický základ navazují odborné kompetence o přeměně látek a energií, důraz je kladen na trávicí a biochemické procesy, zahrnuje kompetence o doporučených výživových dávkách a jejich uplatňování v jednotlivých formách společného stravování. Učivo vyúsťuje v pochopení zásad racionální výživy a v chápání preventivního významu výživy ve vztahu k civilizačním chorobám. V rámci předmětu jsou zahrnuty zásady péče o zdraví, zdravotní stav obyvatelstva. Učební osnovy vychází ze vzdělávací oblasti Přírodovědné vzdělávání a zahrnují vzdělávací oblast Vzdělávání pro zdraví.

Důraz je kladen nejen na vytváření správných stravovacích návyků a jejich uplatňování v osobním i profesním životě, ale i na podtržení role žáka jako aktivního činitele při provádění a zapojení do rozhodovacích procesů řízení příslušných aktivit.

Management a marketing

Cílem je seznámit žáky a s významem marketingu a managementu. Naučit je používat jednotlivé nástroje marketingového mixu v hotelnictví a cestovním ruchu, analyzovat silné a slabé stránky hotelu a jeho příležitosti a ohrožení. Naučit je základy managementu.

Učivo obsahuje historický vývoj marketingu a managementu, charakteristiku prostředí marketingu a managementu, charakteristiku jednotlivých nástrojů marketingového mixu, charakteristiku manažerských funkcí, způsoby zapojení hotelů do hotelových řetězců. Učivo obsahuje tematické celky z RVP, zejména ekonomiky a podnikání, hotelnictví, gastronomie, cestovního ruchu a práva.

Zeměpis cestovního ruchu

Hlavním úkolem předmětu je studium zákonitostí a vazeb lidské společnosti a cestovního ruchu. Zeměpis cestovního ruchu rozvíjí geografické myšlení nezbytné pro chápání přírodních, kulturních, politických a demografických souvislostí. Žáci získají vědomosti a dovednosti, které jim umožní orientovat se v současné problematice geografie cestovního ruchu. Předmět poskytuje informace o regionálním rozložení současného cestovního ruchu u nás i ve světě, umožňuje seznámit se především s rozmístěním turisticky a rekreačně atraktivních oblastí a lokalit. Důraz je kladen na samostatnou nebo skupinovou práci, kdy žáci za pomoci multimediálních prostředků se učí prezentovat tuto specifickou zeměpisnou látku před posluchači.

Výuka předmětu směřuje k tomu, aby žáci

- se orientovali v aktuální politické, ekonomické, demografické a ekologické situaci současného světa
- byli schopni získávat samostatně informace vztahující se k dané problematice z odborné literatury, internetu, sdělovacích prostředků a zpracovat je dle zadání
- byli schopni klást geografické otázky, odpovídat na ně, v diskusi pak za využití získaných znalostí logicky argumentovat
- získali pozitivní vztah k ochraně a zlepšování životního prostředí a k chápání globálních problémů světa
- respektovali hodnoty jiných civilizačních okruhů.

Hotelový provoz

Cílem předmětu je převést teoretické ekonomické poznatky na praktické dovednosti potřebné k práci v hotelových zařízeních. Žáci se seznámí s řízením a organizací hotelového provozu a s hotelovou administrativou. Získají zkušenosti s využíváním výpočetní a další techniky, naučí se pracovat s hotelovým softwarem a využívat moderní informační technologie. Seznámí se s činností pracovníků v jednotlivých úsecích a střediscích hotelu. Důraz je kladen na získání dovedností řešit praktické problémy a problémové situace v ubytovacích a stravovacích zařízeních. Žáci získají teoretické znalosti i praktické dovednosti potřebné pro úspěšnou práci v oboru hotelnictví.

Cíle vzdělávání ve vyučovacím předmětu směřují k získávání a rozvíjení kompetencí potřebných pro výkon povolání a k osobnostnímu rozvoji žáků.

Zahrnují:

- získání znalostí, vědomostí, dovedností, návyků a postojů vedoucích k uplatnění se na trhu práce
- poznání organizace hotelu, jeho zřízení, právní a majetkové postavení a zásady řízení
- seznámení se s českými i evropskými normami kvality
- schopnost aplikovat ekonomické znalosti při řízení hotelového provozu
- znalost doplňkových služeb a schopnost zajistit je v praxi
- rozvíjení komunikativních kompetencí
- využívání znalostí cizích jazyků
- znalost vedení hotelové administrativy
- schopnost pracovat s výpočetní technikou, využívat informační technologie
- dovednost řešit praktické problémy a problémové situace
- rozvíjení personálních a interpersonálních kompetencí
- schopnost rozhodování

Mezipředmětové vztahy:

Předmět má interdisciplinární charakter, má vztah ke všeobecně vzdělávacím i odborným předmětům, zejména k ekonomice, přípravě podnikatelského projektu, managementu a marketingu, k informačním technologiím, k technice obsluhy a služeb a k cizím jazykům

Odborná praxe

V odborné praxi si žáci ověří, potvrdí a rozšíří odborné kompetence v návaznosti na dosud osvojené kompetence z výuky techniky obsluhy a služeb a technologie přípravy pokrmů, hotelové provozu, ekonomiky.

Komplexní ověřování a rozvíjení odborných schopností je provázeno rozvojem klíčových kompetencí komunikačních i celkovým rozvojem osobnosti žáků, kteří se přímo prezentují svými dovednostmi na veřejnosti při vykonávání činností ve stravovacích, ubytovacích, informačních a dalších službách cestovního ruchu.

Odborná praxe se uskutečňuje na pracovištích fyzických a právnických osob. V běžném provozu musí žáci aplikovat již nabyté kompetence, zároveň si průběžně osvojují a upevňují dovednosti nové, spojené s konkrétními pracovními pozicemi. Podle charakteru pracoviště se zkvalitňuje zručnost v odborných činnostech gastronomických, v technice obsluhy, v aplikaci zásad bezpečnosti práce hygienických a požárních norem, v profesní komunikaci/včetně komunikace cizojazyčné/, v uplatňování principů ekonomického a ekologického provozu. Přímou na pracovištích se žáci seznamují s účelnou organizací provozu, učí se zvládnout běžné i problémové situace.

Pojetí odborné praxe vychází zejména z těchto okruhů rámcového vzdělávacího programu:

- Gastronomie
- Hotelnictví
- Ekonomika a podnikání
- Komunikace v českém i cizím jazyce
- Komunikace ve službách
- Cestovní ruch
- Estetické vzdělávání
- Vzdělávání pro zdraví

Odborná praxe probíhá částečně v období letních prázdnin a její rozsah je vyjádřen v učebním plánu počtem týdnů. Předmět odborná praxe se uskutečňuje ve čtyř až šesti týdenních blocích na pracovištích fyzických a právnických osob, představuje završení každého ročníku vzdělávání a bude probíhat v období hlavních prázdnin, v souladu s § 2 vyhlášky č. 165/2005 Sb. O organizaci školního roku končí období teoretického vyučování podle učebního plánu u 1. a 2. ročníků o dva týdny dříve, u 3. ročníku o čtyři týdny dříve v měsíci červnu.

Zletilým žákům, kteří mají zájem, je každoročně nabídnuta dvou až čtyřměsíční odborná praxe v zahraničí, která komplexně rozvine jejich multikulturní kompetence, zejména schopnost zapojit se do zahraničního týmu, překonat a vyřešit řadu problémových situací, potvrdit a upevnit si jazykové i odborné kompetence.

Komplexní pojetí odborné praxe vede žáky:

- k aktivnímu a tvořivému postoji k problémům, vyskytujících se na pracovištích v hotelovém průmyslu
- k adaptibilitě, flexibilitě a kreativním postojům,
- aktivnímu přístupu k pracovnímu životu a profesní kariéře
- k zodpovědnému přístupu k plnění povinností, týmové i samostatné práci a k respektování pravidel
- k chápání pracovních činností jako příležitostí
- k seberealizaci
- k utváření komunikativního sebevědomí a aspirací a
- k rozvoji komunikativních dovedností
- k porozumění potřebným technickým a technologickým metodám a pracovních postupů
- k osvojení pracovních postupů potřebných pro kvalifikovaný výkon povolání a pro uplatnění se na trhu práce

Hodnocení výsledků žáků:

Po absolvování každého bloku praxe provádějí žáci sebe-evaluaci v tzv. záznamu o praxi. Záznamy popisují pracoviště a prováděné pracovní činnosti, shrnují a hodnotí získané pracovní zkušenosti, rozvoj odborných i osobnostních kompetencí a celkový přínos praxe, škola předkládá žákům orientační osnovu ke zpracování záznamu o praxi.

Další hodnocení žákovských výstupů probíhá ze strany zaměstnavatele prostřednictvím hodnotícího formuláře, který je vyplněn přímo na pracovišti pracovníkem, který je pověřen vedením žáka. Žák předkládá zároveň na pracovišti denně docházkový list a pracovník, který vede žáka, jej potvrzuje.

Příprava podnikatelského projektu

Cílem předmětu je seznámit žáky s problematikou podnikání v hotelnictví a ve stravování. Předmět vychází z požadavků současné praxe na znalosti a dovednosti podnikatelů a manažerů v oboru. Předmět by měl žákům poskytnout znalosti a dovednosti nutné pro zpracování podnikatelských projektů. Žáci se seznámí s podmínkami pro podnikání, s přípravou, vypracováním a vyhodnocením podnikatelských projektů a jejich využitím v praxi. Součástí výuky bude řešení problémových studií a zpracování podnikatelského projektu.

Cíle vzdělávání ve vyučovacím předmětu jsou zaměřeny na prohlubování schopnosti samostatného myšlení, na rozvíjení organizačních, kombinačních a analytických schopností žáků, schopností vyhledávat, zpracovávat a vyhodnocovat informace.

Pomocí analýzy a syntézy žáci volí optimální varianty podnikatelské strategie.

Cíle zahrnují:

- získání znalostí, vědomostí, dovedností, návyků a postojů vedoucích k uplatnění se na trhu práce
- znalost právních forem a náležitostí podnikání v oboru
- schopnost zvolit a aplikovat podnikatelské strategie
- schopnost aplikovat ekonomické a odborné znalosti při zpracování podnikatelského projektu
- znalost technicko-ekonomické studie
- rozvíjení komunikativních kompetencí
- získání znalostí pro zpracování finanční analýzy
- schopnost posoudit ekonomickou výhodnost investic
- schopnost navrhnout dispoziční a prostorové řešení hotelu
- osvojení si metody analýzy a syntézy
- schopnost pracovat s výpočetní technikou, využívat informační technologie
- dovednost řešit praktické problémy a problémové situace
- rozvíjení personálních a interpersonálních kompetencí
- schopnost rozhodování
- získání znalostí a dovedností pro vypracování podnikatelského projektu

Mezipředmětové vztahy

Předmět má interdisciplinární charakter, má vztah ke všeobecně vzdělávacím i odborným předmětům, zejména k ekonomice, právu, účetnictví, hotelovému provozu, managementu a marketingu, k informačním technologiím, k technice obsluhy a služeb.

Cestovní ruch

Cílem předmětu je seznámit žáky se systémem cestovního ruchu v České republice, s jednotlivými službami cestovního ruchu a s materiálně technickými podmínkami pro jejich rozvoj. Přiblížit studentům systém řízení cestovního ruchu. Objasnit činnost cestovních kanceláří, jejich funkce. Efektivními cíli výuky je prohlubování osobnostní, národnostní a občanské identity žáků, jejich připravenosti tuto identitu chránit, ale současně také respektovat identitu jiných lidí.

Učivo obsahuje a zároveň upřednostňuje charakteristiku cestovního ruchu a členění, způsob řízení, organizaci a právní úpravu cestovního ruchu v České republice.

Zahrnuje základní problematiku a dovednosti marketingu cestovního ruchu a obsah jednotlivých služeb cestovního ruchu a techniku poskytování těchto služeb.

Průvodcovská činnost

Předmět seznamuje žáky se základy práce průvodce v cestovním ruchu, poskytuje informace o problematice průvodcovských služeb.

Předmět je zaměřen na metodiku průvodcovské činnosti s důrazem na práci průvodce. Žáci se seznámí s jednotlivými druhy průvodcovských služeb, zásadami přípravy průvodce na akci, s povinnostmi průvodce během akce i po ní. V praktické části se žák naučí shromažďovat, třídit a využívat informace. Důraz je kladen na praktické vedení skupiny při exkurzích.

Pojetí výuky (výuka probíhá formou):

Výuka probíhá formou vyučování v modulech. (Zpravidla 2 hodiny příprava, 6 hodin praktické průvodcovské cvičení)

Obsahuje:

- praktická průvodcovská cvičení
- využívání informačních a komunikačních technologií

Technika cestovního ruchu

Předmět vede žáky ke schopnosti rozpoznat a klasifikovat služby cestovního ruchu a zabezpečit jejich poskytování. Cílem předmětu je seznámit žáky s významem odvětví cestovního ruchu a jeho působením ve společnosti.

Učivo zahrnuje významné tematické celky – např. technika poskytování služeb, ubytovací a stravovací služby, činnost CK a CA, služby kongresového cestovního ruchu, služby lázeňství.

Výsledky vzdělávání v oblasti citů, postojů a preferencí hodnot:

Žák se seznámí s požadavky kladené na pracovníka v dané oblasti. Kultivuje svůj projev vůči okolí a realizuje své postoje, názory a pozitivní společenské hodnoty. Žák je schopen aktivně se podílet na uspokojování potřeb a požadavků účastníků CR.

Gastronomický seminář

V předmětu gastronomický seminář si žáci ověří, potvrdí a rozšíří odborné kompetence v návaznosti na dosud osvojené kompetence z výuky techniky obsluhy a služeb, technologie přípravy pokrmů, hotelového provozu a ekonomiky. Komplexní ověřování a rozvíjení odborných schopností je provázeno rozvojem klíčových kompetencí komunikačních i celkovým rozvojem osobnosti žáků, kteří se přímo prezentují svými dovednostmi na veřejnosti při vykonávání činností ve stravovacích, ubytovacích, informačních a dalších službách cestovního ruchu.

Součástí předmětu je vykonání gastronomické zkoušky.

Gastronomický seminář je součástí přípravy žáků na organizování speciálních akcí, které jsou důležitou součástí prožitkové gastronomie. V předmětu se přímo žáci seznamují od začátku až do konce s profesionální realizací gastronomických akcí z hlediska jejich plánování a přípravy, sestavování rozpočtu na akce a účetnictvím, s organizací průběhu akce, s požadavky na zboží a receptury. Dále vlastním provedením a realizací atraktivní a působivé nabídky včetně analýzy a vyhodnocení akce. Další vědomosti a dovednosti souvisejí s uplatňováním moderních trendů v kuchařské technologii z molekulární kuchyně, molekulární mixologie a s prodejem vín v gastronomii, s barem z hlediska manažerského, architektonického i materiálně-technického.

Pojetí gastronomického semináře vychází zejména z těchto okruhů rámcového vzdělávacího programu:

- Gastronomie, hotelnictví
- Ekonomika a podnikání
- Komunikace v českém i cizím jazyce,
- Estetické vzdělávání
- Vzdělávání pro zdraví
- Vyučovací předmět se vyučuje i v blocích.³²

³² Převzato z www.shs.cz

2. Dotazník

Aktivity žáků konkrétní školy v době mimo vyučování

Datum:

Škola:

Třída:

Rok narození:

Pohlaví:

Pokud otázka přímo nevyžaduje více možností, zvolte jednu nejvhodnější odpověď.

1. Způsob ubytování (zaškrtněte vhodnou odpověď):

0 – Trvale bydlím v místě, kde se nachází škola, kterou navštěvuji.

0 – Do školy dojíždím denně z jiného města / vesnice

0 – Jsem ubytován(a) v domově mládeže (na internátě).

0 – Jsem ubytován(a) v pronájmu.

0 – jinak (uved'te jak)

2. Kolik času denně strávíte v dopravních prostředcích (včetně MHD)? Započítejte cestu do školy a ze školy (proškrtněte vhodnou odpověď).

0 – žádný (chodím pěšky)

0 – do 60 minut

0 – 60 minut a více ((uved'te konkrétně)

3. Jak využíváte času, který trávíte v dopravních prostředcích (zaškrtněte všechny vhodné odpovědi)?

0 – zabývám se jakoukoliv činností. na mobilním telefonu, tabletu apod.

0 – pozoruji spolucestující

0 – myslím na své problémy

0 – povídám si se spolužáky (spolužačkami) a kamarády (kamarádkami)

0 – učím se

0 – čtu si

0 – spím

0 – sedím a na nic nemyslím

0 – poslouchám hudbu

0 – dělám něco jiného (uved'te co)

4. Jak často se připravujete na vyučování (zaškrtněte vhodnou odpověď)?

0 – každý den tj 7 dní v týdnu

0 – každý den kromě soboty a neděle

0 – pouze v některých dnech (uveďte, ve kterých dnech nejčastěji)

0 – nepravidelně, podle situace

0 – vůbec se nepřipravuji

5. Kolik času věnujete průměrné přípravě na vyučování (přibližně průměrně odhadněte a doplňte v hodinách a minutách)?

a) v pracovních dnech:

b) v sobotu:

c) v neděli:

6. Uveďte, jaké máte v průběhu týdne další povinnosti (co musíte vykonat)

a) Ustlat si po sobě postel

b) Vynášet odpadky

c) Pravidelné hlídání mladšího sourozence

d) Pravidelně si uklízet svůj pokoj

e) Pomoc členům rodiny v práci nebo rodinné firmě

f) Starost o domácí zvíře

g) Vaření pro sebe nebo jiné členy rodiny

Uveďte jinou konkrétní povinnost...

7. Kolik máte volného času (zaškrtněte vhodnou odpověď)?

(Volným časem se rozumí doba, která zbývá po splnění všech povinností a ve které se můžete věnovat tomu, co vás baví – na základě svého dobrovolného rozhodnutí.)

0 – nemám žádný volný čas

0 – mám málo volného času

0 – mám dostatek volného času

0 – mám tolik volného času, že nevím, co s ním

8. Pokuste se odhadnout, kolik hodin volného času máte průměrně denně:

a) ve dnech, kdy chodíte do školy,

b) v sobotu a neděli

9. Z uvedených druhů zájmových činností zaškrtněte ty, kterých se účastníte organizovaně, např. ve sportovním oddíle, v kroužku apod.

Uved'te, o jakou konkrétní činnost se jedná, a kolik hodin v týdnu jí věnujete.

sport	výtvarné činnosti
hudba	historie
tanec	sběratelství
literatura	práce s dětmi
vaření	charitativní činnost
technika /PC,notebook/	jiný typ činnosti
cizí jazyky	

10. Z uvedených neorganizovaných činností zatrhněte ty, kterým se věnujete sám (sama) nebo s přáteli. Uved'te, jak často se jim věnujete – označte křížkem v příslušném sloupečku.

četba	historie, památky
poslech populární hudby doma	setkání s přáteli
poslech vážné hudby doma	sledování televize
hra na hudební nástroj	procházky
zpěv	nákupy
návštěva koncertů vážné hudby	schůzky s přítelem (přítečkyní)
návštěva divadla a muzikálu	Trávení volného času s vlastním rodičem (v případě, že nežije ve společné domácnosti)
návštěva kina	hlídání dětí
návštěva koncertů a festivalů pop. hudby	odpočinek – nic nedělání
taneční zábavy, diskotéky	spánek ve dne
turistika, táboření	Zájem o vlastní zdraví a vzhled (solária, kadeřník apod.)
pěstitelství	návštěva gastronomických zařízení
chovatelství	práce s PC
sport	sociální sítě
sběratelství	jiné činnosti (uved' jaké)
ruční práce (šití, modelářství, výroba šperků.)	
cizí jazyky	

11. Kdo ovlivňuje a ovlivnil vaše zájmy? Zaškrtněte. I více možností Podtrhněte, kdo vaše zájmy ovlivnil nejsilněji.

Otec

Matka

Učitelé

Vychovatelé

Kamarádi

Přítel / přítelkyně

Známí

Sourozenci

Příbuzní (uveďte, kdo konkrétně)

Literatura

Film, rozhlas, televize,

Internet, sociální sítě

jiné vlivy (uveďte jaké)

12. Které vaše zájmové činnosti byste označil(a) jako dlouhodobé nebo trvalé? Jak dlouho již se jim věnujete?

13. Kterým zájmovým činnostem byste se ještě rád(a) věnoval(a)? Co vám v tom brání?

14. Se způsobem využívání volného času jsem (zaškrtněte)

Spokojen

Spokojen částečně, ledacos bych rád změnil(a)

Nespokojen, nemám však chuť něco měnit

Nespokojen, chci s tím něco udělat

Nevím, nezabývám se tím

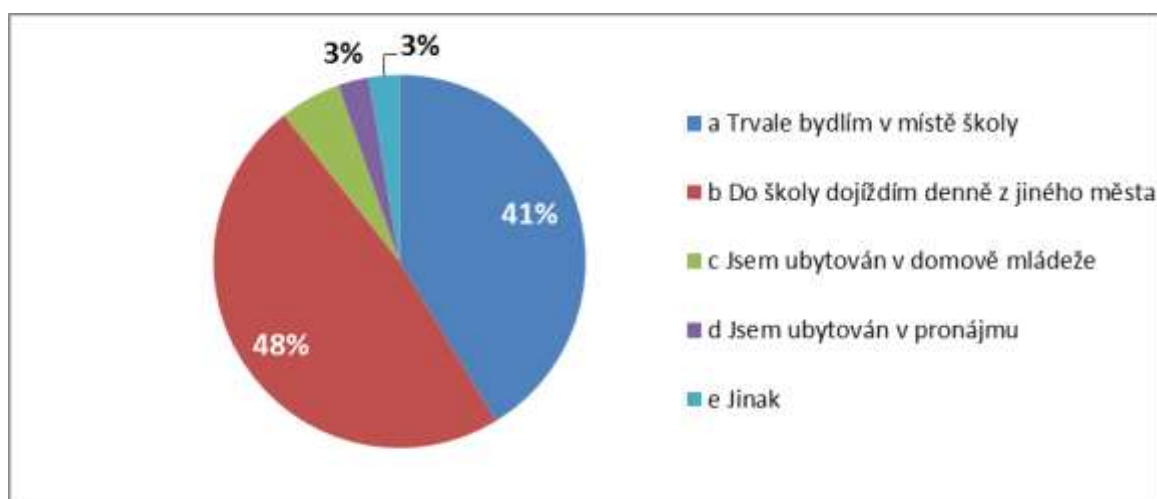
15. Potřeboval(a) byste při vyplňování svého volného času nějakou pomoc? Jakou?

3. Vyhodnocení dotazníků

Aktivity žáků konkrétní školy v době mimo vyučování

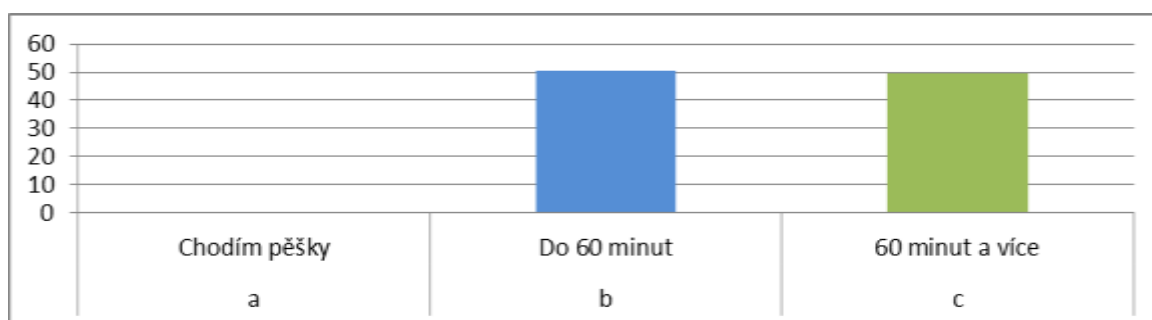
1. Způsob ubytování

a	Trvale bydlím v místě školy	41,3 %
b	Do školy dojíždím denně z jiného města	48,0 %
c	Jsem ubytován v domově mládeže	5,3 %
d	Jsem ubytován v pronájmu	2,7 %
e	Jinak	2,7 %

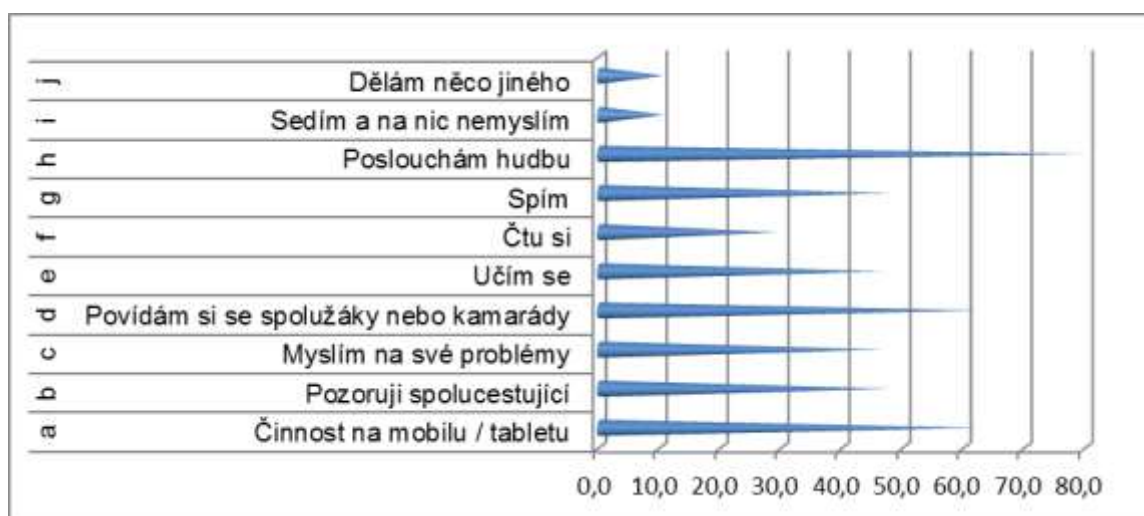
2. Kolik času denně strávíte v dopravních prostředcích (včetně MHD)? Započítejte cestu do školy a ze školy.

a	Chodím pěšky	nikdo
b	Do 60 minut	50,7 %
c	60 minut a více	49,3 %

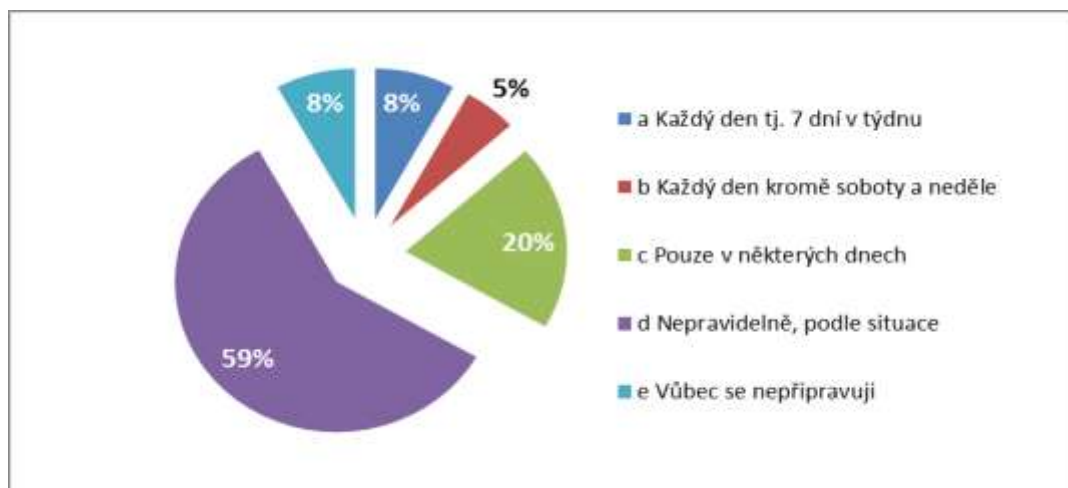
3. Jak využíváte času, který trávíte v dopravních prostředcích?

a	Činnost na mobilu / tabletu	62,7
b	Pozoruji spolucestující	48,0
c	Myslím na své problémy	46,7
d	Povídám si se spolužáky nebo kamarády	62,7
e	Učím se	46,7
f	Čtu si	29,3
g	Spím	48,0
h	Poslouchám hudbu	80,0
i	Sedím a na nic nemyslím	10,7
j	Dělám něco jiného	10,7

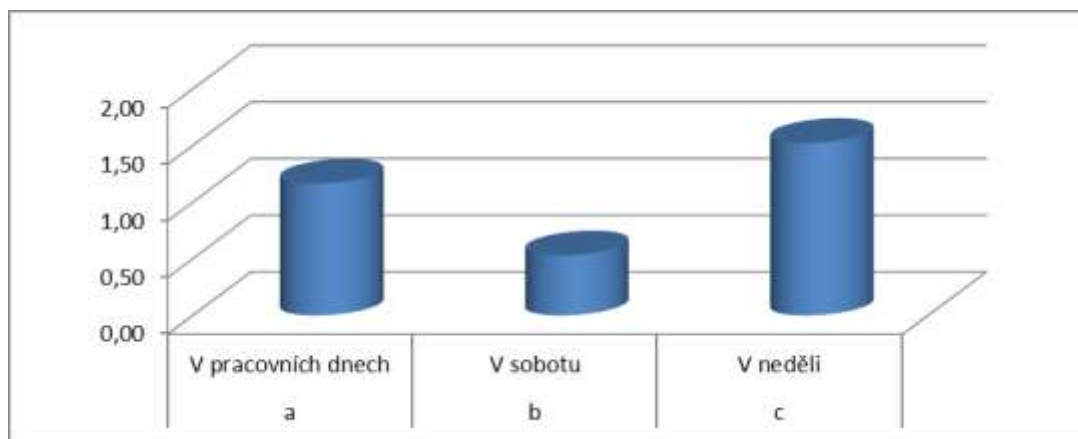
4. Jak často se připravujete na vyučování?

a	Každý den tj. 7 dní v týdnu	8,0
b	Každý den kromě soboty a neděle	5,3
c	Pouze v některých dnech	20,0
d	Nepravidelně, podle situace	58,7
e	Vůbec se nepřipravuji	8,0

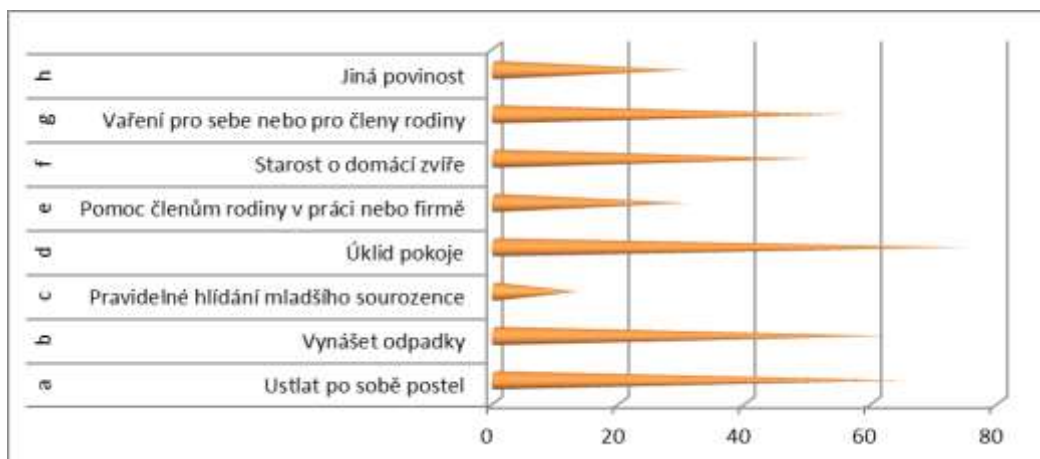
5. Kolik času věnujete průměrně přípravě na vyučování?

a	V pracovních dnech	1,2
b	V sobotu	0,5
c	V neděli	1,5

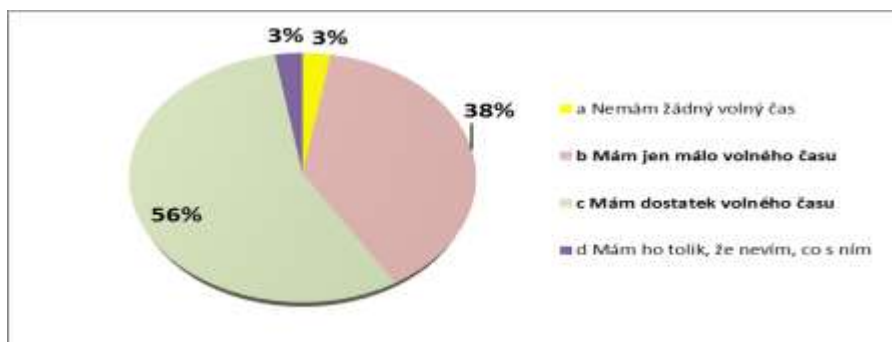
6. Uveďte, jaké máte v průběhu týdne další povinnosti (co musíte vykonat).

a	Ustlat po sobě postel	65,3
b	Vynášet odpadky	62,7
c	Pravidelné hlídání mladšího sourozence	13,3
d	Úklid pokoje	74,7
e	Pomoc členům rodiny v práci nebo firmě	30,7
f	Starost o domácí zvíře	50,7
g	Vaření pro sebe nebo pro členy rodiny	56,0
h	Jiná povinnost	30,7

7. Kolik máte volného času?

a	Nemám žádný volný čas	2,7
b	Mám jen málo volného času	38,7
c	Mám dostatek volného času	56,0
d	Mám ho tolik, že nevím, co s ním	2,7

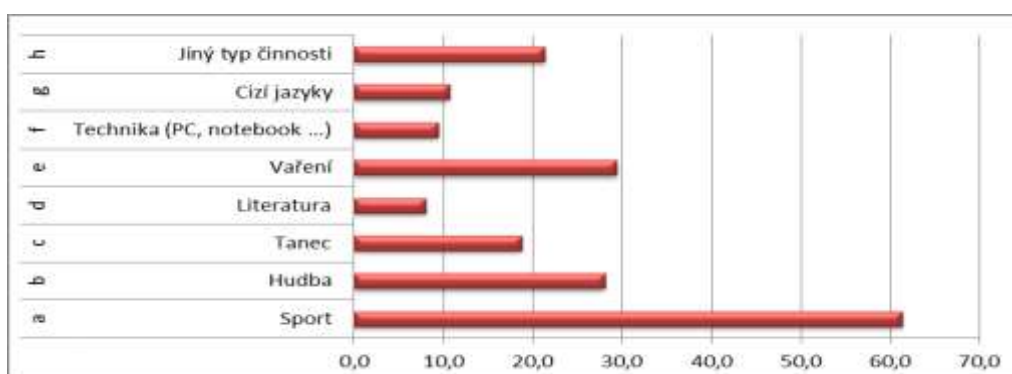
8. Pokuste se odhadnout, kolik hodin volného času máte průměrně denně:

a	Ve dnech, kdy se chodí do školy	3,5
b	V sobotu a neděli	10,0

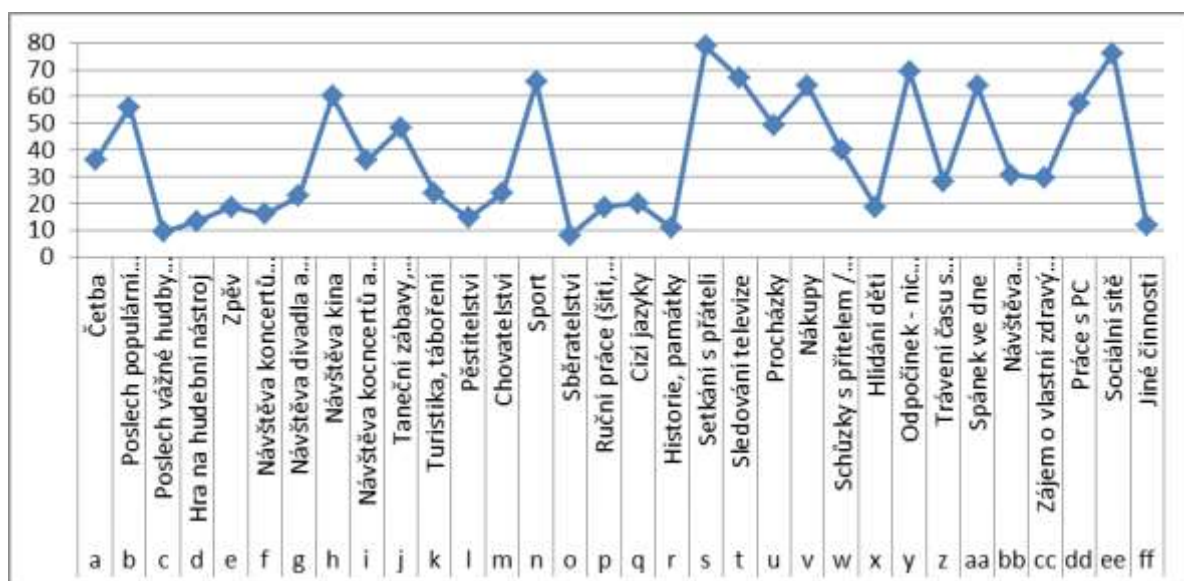
9. Z uvedených druhů zájmových činností zaškrtněte ty, kterých se účastníte organizovaně, např. ve sportovním oddíle, v kroužku apod.

a	Sport	61,3
b	Hudba	28,0
c	Tanec	18,7
d	Literatura	8,0
e	Vaření	29,3
f	Technika (PC, notebook ...)	9,3
g	Cizí jazyky	10,7
h	Výtvarné činnosti	5,3
i	Historie	0,0
j	Sběratelství	1,3
k	Práce s dětmi	5,3
l	Charitativní činnost	2,7
m	Jiný typ činnosti	6,7

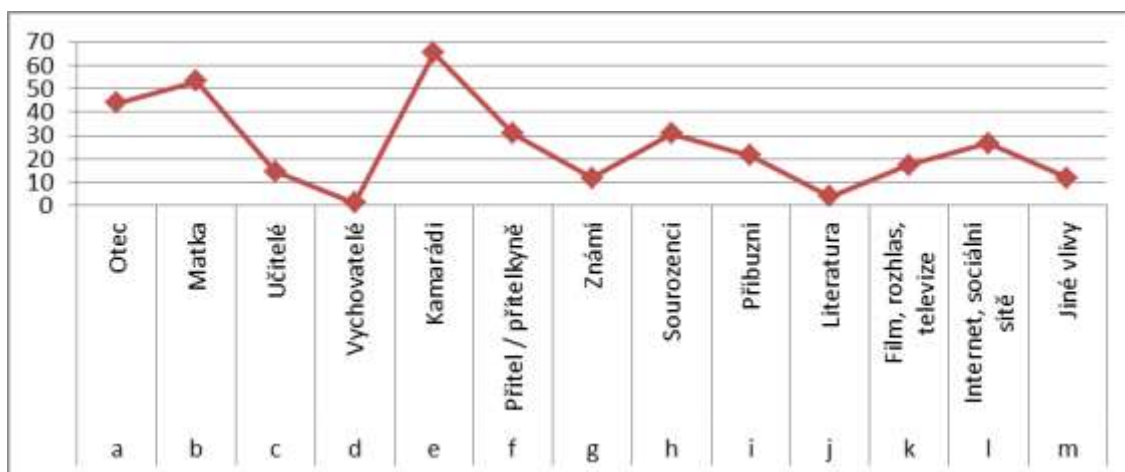
10. Z uvedených neorganizovaných činností zatrhněte ty, kterým se věnujete sám (sama) nebo s přáteli. Uveďte, jak často se jim věnujete.

a	Četba	36,0
b	Poslech populární hudby doma	56,0
c	Poslech vážné hudby doma	9,3
d	Hra na hudební nástroj	13,3
e	Zpěv	18,7
f	Návštěva koncertů vážné hudby	16,0
g	Návštěva divadla a muzikálů	22,7
h	Návštěva kina	60,0
i	Návštěva koncertů a festivalů populární hudby	36,0
j	Taneční zábavy, diskotéky	48,0
k	Turistika, táboření	24,0
l	Pěstitelství	14,7
m	Chovatelství	24,0
n	Sport	65,3
o	Sběratelství	8,0
p	Ruční práce (šití, modelářství, výroba šperků ...)	18,7
q	Cizí jazyky	20,0
r	Historie, památky	10,7
s	Setkání s přáteli	78,7
t	Sledování televize	66,7
u	Procházky	49,3
v	Nákupy	64,0
w	Schůzky s přítelem / přítelkyní	40,0
x	Hlídní dětí	18,7
y	Odpočinek - nic nedělán	69,3
z	Trávení času s vlastním rodičem	28,0
aa	Spánek ve dne	64,0
bb	Návštěva gastronomických zařízení	30,7
cc	Zájem o vlastní zdravý a vzhled	29,3
dd	Práce s PC	57,3
ee	Sociální sítě	76,0
ff	Jiné činnosti	12,0

11. Kdo ovlivňuje a ovlivnil vaše zájmy?

a	Otec	44,0
b	Matka	53,3
c	Učitelé	14,7
d	Vychovatelé	1,3
e	Kamarádi	65,3
f	Přítel/přítelkyně	30,7
g	Známí	12,0
h	Sourozenci	30,7
i	Příbuzní	21,3
j	Literatura	4,0
k	Film, rozhlas, televize	17,3
l	Internet, sociální sítě	26,7
m	Jiné vlivy	12,0

14. Se způsobem využívání volného času jsem ...

a	Spokojen	46,7
b	Částečně spokojen, ledacos bych rád změnil	45,3
c	Nespokojen, nemám však chuť něco měnit	4,0
d	Nespokojen, Chci s tím něco udělat	1,3
e	Nevím, nezabývám se tím	2,7

